

המסרון היומי

נקודות נבחרות מהדף היומי

מסכת קידושין

פרטל הדף היומי

מקודשת לי...
 הנייר ארבע שנים...
 אחרת את מקודשת לי...
 עליה ואחר המקדש לי...
 ויכולה ליקח מקדש. עממא...
 ופסס בגמ' (דף טז.) כרשב...
 פסח: איסור פאיטוקי. של כסף...
 שמה פרוטות: בימה נקטת...
 כס: כפילה. להיות כחשמו לכל...
 שםם כל...
 ה' מינו...
 ודבוק אין...
 מרנגן...
 מרי'...
 כה להיות ירשה וימטמה לה...
 לפרטה מן החליה אלה לפרטה...
 שאר אחושי: גמ' ומאי שאל...
 ש' צריך עיל (לקמן דף טז.) דמלא...
 מקדש כי ונשלוטו ימינה הא...
 מה מתקדשת: משום דקבעי...
 זני כסף. כהני קיינו ואמרינן...
 (דף טז.) דכף מנגל דנקיטו כי...
 דמרינן דמרינן קמה קמה משדה...
 דון דלקיין קני הלך מנה הא...
 ודבוק מנגל לאו הא קא בעי לה...
 לקמן דף טז.) והא האי מתר...
 דה לכולא מילתא משום דקא בעי למימני כסף ודבוק מנגל ליפין...
 לקמן (דף טז.) מהקמה וקמה לשון קנין...

[ג] המסרון היומי - מסכת קידושין

ה"מסרון היומי" נשלח מדי יום לאלפי אנשים בארץ ובעולם, וחושף בפניהם נקודות נבחרות מהדף היומי.

המסרון, הנשלח באמצעות sms, וואצאפ ודוא"ל, מאפשר טעימה מהתכנים הנלמדים בדף הגמרא הנלמד באותו היום במסגרת הדף היומי, ומיועד הן ללומדי הדף היומי והן לאלו שאינם לומדים אך מעוניינים להיות מעודכנים.

ספר זה מאגד בתוכו את כל המסרונים על מסכת קידושין.

דף הבית של לומדי הדף היומי
www.daf-yomi.com

המסרון היומי

נקודות נבחרות
מהדף היומי

מסכת קידושין

לעילוי נשמת אלעד צפריר בן נתנאל נחום

מהדורה ראשונה - אלול תשפ"ג

כתיבה: הרב הראל שפירא

עיצוב: שגית פריימן www.sagitzuv.com

פורטל הדף היומי

אתר: www.daf-yomi.com

דוא"ל: daf-yomi@daf-yomi.com

לתגובות, עדכונים

וקבלת המסרון מדי יום:

היוזמה לכתיבת "המסרון היומי" באה בעקבות פנייה שקיבלנו מקרוב משפחה שאינו נמנה עם לומדי הדף היומי, אך ביקש להיחשף בכל יום לנקודות נבחרות מהתכנים הנלמדים בו, ובכך להרגיש שייכות מסוימת ללומדים. לאחר היסוס, שקלנו את הדבר והחלטנו לנסות ולראות אם יהיו מתעניינים נוספים ברעיון זה. פרסמנו את הרעיון והופתענו להיווכח שיש לכך ביקוש רב מאוד - מעל 5,000 איש נרשמו וביקשו לקבל בכל בוקר את "המסרון היומי" של הדף היומי הנלמד באותו יום.

"המסרון היומי" אינו מהווה תקציר או סיכום לדף היומי. מטרתו לגעת רק בתכנים נבחרים בכל דף. התכנים הובאו לעיתים בציטוט מדויק ולעיתים בניסוח משלנו לדברי הגמרא. קטעים מפורסמים מהדף היומי אף הבלטנו בצבע שונה. נוסף על כך, לאורך הספר שילבנו אנקדוטות מעניינות על המסכת.

מטבע הדברים, "המסרון היומי" מתבסס לעיתים על מושגים מהמסכת שאינם מוכרים לכל, ובמסגרת מצומצמת זו לא יכולנו לבאר את הדברים. תקוותנו היא שהרוצה להעמיק יפתח את הספרים וילמד.

על אף שלא זו הייתה מטרתנו, התברר לנו ש"המסרון היומי" מועיל גם ללומדי הדף היומי המעוניינים בסידור מהיר וקל של נושאי הדף ובתזכורת של נקודות בולטות מהדף היומי.

סדרת ספרים זו מצטרפת לכלל הפעילות הענפה של אתר "פורטל הדף היומי" והאפליקציה הנלווית אליו, המספקות מגוון עצום של כלי עזר וחומרי למידה והוראה.

אנו מאמינים שסדרת ספרים זו תוכל לתרום להרחבת מעגל הלומדים ולהעשרתם, ואנו תקווה שירבו לומדי הדף היומי בכל אתר ואתר.

הראל שפירא

מנהל פורטל הדף היומי

דף ב

דף ב עמוד א

- מסכת קידושין - המסכת האחרונה בסדר נשים.
- הפרק הראשון במסכת עוסק ברובו בדיני קניין בתחומים שונים.
- יש שלוש אפשרויות כיצד לקדש (=לארס) אישה: בכסף, בשטר, בביאה.
- הגמרא מבררת מדוע המשנה נקטה לשון "קניין" ("האישה נקנית בשלש דרכים") ולא בלשון "קידושין" (כמופיע במשנה בתחילת פרק שני).
- המקור לקידושי אישה בכסף הוא מגזירה שוה "קיחה" "קיחה" משדה עפרון.

דף ב עמוד ב

- הגמרא מבררת מדוע המשנה נקטה "האישה נקנית" ולא "האישה קונה".
- הגמרא מבררת מדוע המשנה נקטה "שלש" ולא "שלושה", ומדוע נקטה "דרכים" ולא "דברים".
- **דרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אישה לעשות מלחמה.**
- **דרכו של איש לחזר על אישה ואין דרכה של אישה לחזר על איש.**
- הראשונים כתבו שכל סוגיית הגמרא הראשונה במסכת היא "סוגיה סבוראית".

דף ג

דף ג עמוד א

- כאשר משנה באה ללמד שבדבר מסוים יש חילוק בדיניו - נוקט התנא לשון "דרכים", וכאשר אין חילוק בדיניו - נוקט התנא לשון "דברים".
- אישה לא מתקדשת (מתארסת) באמצעות חופה (ורב הונא חולק), ולא באמצעות קניין חליפין. (ודין זה באה המשנה למעט כאשר נקטה ברישא "שלוש דרכים").

דף ג עמוד ב

- אישה לא מקנה את עצמה בפחות משהו פרוטה.
- אישה לא מתגרשת באמצעות חליצה ("ספר כריתות" - ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה). (ודין זה באה המשנה למעט כאשר נקטה בסיפא "שתי דרכים").
- הגמרא מביאה מקור לקידושין באמצעות כסף: "ויצאה חנם אין כסף" - אין כסף לאדון זה (כאשר אמה העבריה יוצאת מהאדון שלה), אבל יש כסף לאדון אחר (כאשר הבת יוצאת מאבא שלה כאשר היא מתקדשת).

סוגיה סבוראית

"יש לנו מסורת מן הראשונים שהגמרא
בתחילת פרק האשה נקנית עד המילים
"בכסף מנא הני מילי" רבנן סבוראי
בתראי ערכו וקבעו אותה בגמרא".
(אגרת רב שרירא גאון, תרגום לעברית)

דף ד

דף ד עמוד א

- מהפסוק "ויצאה חנם אין כסף" לומדים שאמה עבריה יוצאת מרשות אדוניה כאשר היא נערה [וזה בנוסף למובא בעמוד הקודם שלומדים מפסוק זה שאישה מתקדשת בכסף].
- הגמרא מבארת מדוע יש צורך בפסוק ללמד שכסף קידושי נערה לאביה ובפסוק אחר ללמד שמעשה ידיה לאביה.
- עבד של כהן לא אוכל בתרומה (אף אם הוא עבד נרצע).
- "מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא" (=לפעמים התורה כותבת דין מסוים במפורש על אף שאפשר ללמוד אותו בקל וחומר וללא פסוק).

דף ד עמוד ב

- הגמרא מביאה תנא הסובר שהמקור לקידושי אישה בכסף זה מגזירה שוה "קייחה" "קייחה", והגמרא מבארת מדוע יש צורך גם בלימוד זה וגם בלימוד מהפסוק "ויצאה חנם אין כסף".
- המקור לכך שניתן לקדש אישה באמצעות ביאה הוא מהפסוק "כי יקח איש אישה ובעלה" (והגמרא מבארת מדוע לא ניתן ללמוד זאת בקל וחומר מיבמה).

דף ה

דף ה עמוד א

- המקור לכך שניתן לקדש אישה בשטר הוא מההיקש "ויצאה... והיתה" (כשם שמתגרשת בשטר כך יכולה להתקדש בשטר).
- שלושה מקורות מובאים לכך שלא ניתן לגרש אישה באמצעות כסף (אלא רק באמצעות גט): (1) סניגור יעשה קטיגור? (2) "זכתב לה" - בכתובה מתגרשת ולא בכסף (3) "ספר כריתות" - ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה.
- הגמרא מבארת מדוע יש צורך בלימוד מיוחד גם לקידושי כסף וגם לקידושי שטר וגם לקידושי ביאה ולא ניתן ללמוד אחד מהם משני האחרים.

דף ה עמוד ב

- רב הונא (מסוף העמוד הקודם) סובר שניתן לקדש (=לארס) אישה באמצעות "חופה" ולומד זאת בלימוד מיוחד מכסף שטר וביאה. (רבא מקשה על דבריו ואביי מתרץ).
- נתן האיש כסף לאישה, והאישה היא זו שאמרה "הריני מקודשת לך" - לדעה הראשונה בגמרא: הקידושין לא חלים, לדעה השניה בגמרא: יש ספק אם הקידושין חלים.
- דעת שמואל למסקנת הגמרא: "ידיים שאין מוכיחות לא הויין ידיים".

דף 1

דף 1 עמוד א

- הגמרא מבררת לגבי לשונות מסוימים שאומר האיש לאישה אם משמעותם היא לקידושין או לא.
- הביטוי "יהודה ועוד לקרא?" מובא בסוגייתנו ופירושו שאין צורך בהוכחה הנוספת כאשר הראשונה חזקה יותר (=וכי המקרא צריך סיוע ממנהג שביהודה?). [בהשאלה משמש הביטוי כמעין הצהרת ענווה בעת הצטרפות ותמיכה בדעתם של אחרים, ומשמעותו היא כי דעת האומר אינה בעלת משמעות לאחר שחשובים יותר ממנו כבר הביעו את דעתם בנדון והוא רק מצטרף לדברי קודמיו].
- היה מדבר עם אישה על עסקי גיטה וקידושיה ונתן לה גיטה וקידושיה בלי לומר לה כלום - לדעת רבי יוסי (וכך פסק שמואל): מקודשת, לדעת רבי יהודה: לא מקודשת. (ונחלקו התנאים אם דין זה של רבי יוסי הוא רק כאשר עסוקים באותו עניין או אף כאשר עסוקים מעניין לעניין באותו עניין).
- כל דיין שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין - לא יהא לו עסק עמהם.

דף 1 עמוד ב

- נתן גט לאשתו ואמר לה "הרי את בת חורין" - אין זה גט, אמר לה "הרי את לעצמך" - הרי זה גט.
- אמר לעבדו "אין לי עסק בך" - הרי הוא משוחרר.
- המקדש במלוה (במלוה שהלוייתי לך) - אינה מקודשת, בהנאת מלוה - מקודשת (ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית).
- לא ניתן לקדש אישה ב"מתנה על מנת להחזיר" (כי זה דומה למקדש בחליפין).

דף ז

דף ז עמוד א

- אישה שאמרה לאיש "תן מנה לפלוני ואקדש לך" - מקודשת.
- איש שאמר לאישה "הילך מנה והתקדשי לפלוני" - מקודשת.
- אישה שאמרה לאיש "תן מנה לפלוני ואקדש אני לו" - מקודשת.
- אישה שאמרה לאיש "הילך מנה ואקדש אני לך" - אם הוא אדם חשוב, מקודשת (כי נהנית בכך שמוכן לקבל ממנה מתנה ובתמורה לכך מקנה את עצמה).
- איש שאמר לאישה "התקדשי לי לחצי" - מקודשת, "חציך מקודשת לי" - אינה מקודשת.

דף ז עמוד ב

- רבא מסתפק האם במקרים הבאים חלים הקידושין: חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה, חציך בפרוטה וחציך בפרוטה, חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר, שני חציך בפרוטה, שתי בנותיך לשני בני פרוטה.
- רב פפא מסתפק האם במקרה הבא חלים הקידושין: בתך ופרתך בפרוטה.
- רב אשי מסתפק האם במקרה הבא חלים הקידושין: בתך וקרקעך בפרוטה.
- אמר לאישה "התקדשי לי בחמישים זוז" ונתן לה חפץ כלשהוא השווה חמישים זוז אך לא שמו אותו בקיאים קודם לכך - נחלקו רבה ורב יוסף אם צריך לשום את החפץ לפני הקידושין.
- נתן לאישה חפץ השווה יותר מפרוטה אך לא ידוע מה שוויו ואמר לה "התקדשי לי בו כמו שהוא" - לפי הלישנא הראשונה בגמרא לא צריך לשום את שווי החפץ, ולפי הלישנא השניה בגמרא יש בכך מחלוקת אמוראים.

דף ח

דף ח עמוד א

- רב יוסף מביא שתי הוכחות לשיטתו שגם חפץ ששווה יותר מכרוטה יש צורך לשום אותו כשמקדש בחפץ זה אישה.
- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" ונתן לה רק דינר - הרי זו מקודשת (כעת) וישלים (אחר כך).
- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" והיה מונה והולך (את סכום הכסף כדי להגיע למנה) - רצה אחד מהן לחזור, אפילו בדינר האחרון, הרשות בידו. (לפי דעה אחת בגמרא מדובר שאמר לה "התקדשי לי במנה זו").
- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" והניח לה משכון עליה במקום לתת לה את המנה עצמו - אינה מקודשת.

דף ח עמוד ב

- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" ונטלתו וזרקתו לפניו או לים או לאור או לכל דבר האבד - אינה מקודשת.
- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" ואמרה לו "תנם לאבא / לאביך / לפלוני" - אינה מקודשת, ואם אמרה לו "על מנת שיקבלום לי" - מקודשת.
- אמר לאישה "התקדשי לי במנה" ואמרה לו "תנם על גבי סלע" - אינה מקודשת, ואם היה סלע שלה - מקודשת.
- אמר לאישה "התקדשי לי בככר" ואמרה לו "תנהו לכלב / לעני" - אינה מקודשת.

דף ט

דף ט עמוד א

- הגמרא מביאה מקרים בהם יש לפרש את כוונת הבעל שאין כוונתו לקידושין, ומקרים בהם יש ספק מה כוונתו.
- בקידושי שטר - גם אם השטר לא שוה פרוטה, הרי היא מקודשת.
- בקידושין - הקונה (הבעל) כותב את השטר, בשונה ממכירת שדה שבה המוכר כותב את השטר (לדעת רבא דין זה הוא הלכה למשה מסיני, אך יש דעה שזה נלמד מפסוקים).

דף ט עמוד ב

- שטר קידושין צריך להיכתב "לשמה", כמו שבגירושין הגט צריך להיכתב "לשמה".
- שטר קידושין שנכתב לשמה אך שלא מדעתה (קודם הכתיבה לא נמלך בה ורק אחר כך הודיע לה) - נחלקו האמוראים אם כשר.
- הגמרא מבררת את המקור לכך שניתן לקדש אישה בביאה (לדעת רבי יוחנן: נלמד מהפסוק "בעולת בעל", ולדעת רבי: נלמד מהפסוק "כי יקח איש אישה ובעלה").

דף י

דף י עמוד א

- "כל הבועל דעתו על גמר ביאה" - ולכן "סוף ביאה" קונה את האישה (בקניין קידושין).
- המקדש אישה על ידי ביאה ונתכוון שהביאה תהא גם לשם נישואין - הגמרא מסתפקת האם אכן קניין ביאה זה מועיל גם לנישואין.

דף י עמוד ב

- בגמרא מובאים (מסוף העמוד הקודם) שלושה נסיונות (שנדחים) לפשוט את ספק הגמרא הנ"ל - שני הנסיונות הראשונים מנסים להוכיח ש"ביאה אירוסין עושה", והנסיון השלישי מנסה להוכיח ש"ביאה נישואין עושה".
- מדין תורה בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה, אלא שחכמים אסרו (שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה או משום שמא ימצא בה מום ונמצאו קידושי טעות).

הרמב"ם (הקדמה לפיהמ"ש):

"ונשאלה השאלה מדוע איחר קידושין...
על כל פנים היה לה להיות לפני גיטין, כדי שיהיה
הסידור: קידושין ואחר כך גיטין, לפי סדר.
ותשובת זה, שהוא אמנם עשה כן בעקבות סדר
הכתוב, אשר דיבר בגרושין לפני הקידושין,
והוא אמרו יתעלה: "וכתב לה ספר כריתת ונתן
בידה ושלחה מביתו, ויצאה מביתו והלכה והיתה
לאיש אחר", ומאמרו "והיתה לאיש אחר"
למדנו פרק מפרקי הקידושין, כמו שהתבאר:
"מקיש הויה ליציאה" וכו'."

דף יא

דף יא עמוד א

- לדעת בן בג בג: אין מקרה שבו מום מבטל את המקח בעבדים.
- הגמרא מביאה ארבעה טעמים להסבר דעת בית שמאי שאישה מתקדשת בשווי של מינימום דינר: (1) לדעת רבי זירא: שכן אישה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בכחות מדינר. (2) לדעת רב אסי: כל כסף האמור בתורה הוא כסף צורי (ובצורי אין מטבע של נחושת ולכן לא מתקדשת בפרוטה) - טעם זה נדחה (בעמוד ב).

דף יא עמוד ב

- (3) לדעת רבי שמעון בן לקיש: נלמד מהפסוק "והפדה" ("שמגרעת מפדיונה ויוצאה"). (4) לדעת רבא (בעמוד הבא): תקנת חכמים כדי שלא יהיו בנות ישראל כהפקר.
- למסקנת הגמרא: רב אסי (שאמר שכל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה) התכוון לכל כסף קצוב (שנאמר בו הסכום) האמור בתורה וכו'.

הרב ראובן מרגליות (יסוד המשנה ועריכתה):

"אולם המתבונן ימצא בכל סדר משנה סדר מלאכותי ... שהקדים רבי בכל סדר המסכתות הכוללות פרכים יותר לפני המסכתות הקטנות. ועל יסוד זה נבין אשר סידר איזה מסכת באחרונה בעוד אשר בהגיון לה משפט הקדימה על המסודרת לפניה, כאשר סידר ראש השנה אחרי יומא וסוכה שתמה על זה השואל את רב שרירא גאון, וכן קדושין אחרי גטין וכאלו שנדחק בהם רבינו הגדול הר"מ ז"ל".

דף יב

דף יב עמוד א

- אישה מתקדשת בפרוטה - לדעת אביי (בניגוד לרב יוסף) אין הכוונה שבכל דור יקדשו במטבע הנקרא באותו הדור "פרוטה", אלא מדובר באופן קבוע על שווי של שמינית איסר האיטלקי שבדורו של משה.
- לדעת שמואל: מי שמקדש אישה בתמר (או בכל חפץ אחר) השווה פחות מפרוטה - האישה מקודשת מספק, כי חוששים שמא במדי (במקום רחוק) זה שוה לפרוטה, אך רב חסדא חולק על כך.

דף יב עמוד ב

- קידש אישה בחפץ שאינו שוה פרוטה - לדעת רב חסדא: לא חוששים לעדים הנמצאים במקום אחר ויודעים שהיה שוה פרוטה, ואביי ורבא חולקים.
- לדעת הראשונה בגמרא: רב היה מלקה (משום פריצות) את מי שהיה מקדש אישה בשוק ואת מי שהיה מקדש אישה בביאה ואת מי שהיה מקדש אישה בלי לדבר עימה לפני כן.
- לדעת רבא: אישה שקיבלה חפץ ששווה פחות מפרוטה ולאחר מכן נודע לה שבתוך החפץ היתה פרוטה ושתקה האישה - אינה מקודשת, כי שתיקה לאחר מתן מעות לא נחשבת.

דף יג

דף יג עמוד א

- אם גזל מהאישה חפץ וקידש אותה בחפץ זה ושתקה - מקודשת אם דיבר איתה קודם לכן והסכימה להתקדש לו (ושתקה משום שמחלה לו על הגזלה).
- גם אישה וגם קרקע לא נקנים בכחות משה פרוטה.
- כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן, ואלו שאינם בקיאים ואף על פי כן דנים בהם - קשים לעולם יותר מדור המבול.

דף יג עמוד ב

- נחלקו האמוראים אם "שיעבודא דאורייתא" (=מה שאמרו חכמים שנכסיו של אדם משועבדים לחובותיו הוא מהתורה) או לא.
- רב פפא פסק שמלוה על פה גובה מן היורשין (כי שיעבודא דאורייתא) אך לא גובה מן הלקוחות (כדי שלא יפסידו).
- הגמרא מבררת מה המקור לדין המשנה שאישה קונה את עצמה במיתת הבעל (ולא נשאר אסורה).

דף יד

דף יד עמוד א

- הגמרא מבררת את המקורות לכך שהיבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם.
- חליצה צריכה להתבצע בבית דין של ישראל ולא בבית דין של גרים.
- הנמצאים בשעת החליצה צריכים לומר "חלוץ הנעל".
- לא ניתן לגרש אישה באמצעות חליצה, ולא ניתן לגרש שומרת יבם באמצעות גט. (והגמרא מבררת את המקורות לכך).
- לא חייבים לבצע את החליצה דוקא באמצעות הנעל של החולץ, אך הנעל צריכה להתאים למידה שלו.

דף יד עמוד ב

- עבד עברי הנמכר לגוי, אמה העבריה, עבד עברי הנמכר על ידי בית דין לישראל (בגלל שגנב), והמוכר עצמו לישראל להיות עבד - הגמרא מבררת את המקורות לכך שהם נקנים באמצעות כסף.
- הגמרא מנסה לברר (החל מעמוד זה ועד סוף הדף הבא) מי הוא התנא שלא לומד את הגזירה שוה של "שכיר" "שכיר".
- לדעת ת"ק יש ארבעה הבדלים בין מי שמוכר עצמו להיות עבד לבין מי שמכרוהו בית דין לעבדות (מוכר עצמו יכול למכור עצמו ליותר משש שנים, ואינו נרצע, ולא זכאי להענקה, ורבו לא מוסר לו שפחה כנענית), ורבי אלעזר חולק וסובר שאין הבדל ביניהם. (והגמרא מבררת את טעמי המחלוקת).

דף טו

דף טו עמוד א

- רציעת אוזנו של עבד עברי המעוניין להיות עבד עולם נעשית באוזן ימין.
- עבד עברי המעוניין להיות עבד עולם צריך לומר זאת לפני תום שש שנות עבודתו.
- האדון רשאי למסור שפחה כנענית לעבדו גם בעל כורחו.
- כל סוגי עבד עברי (מוכר עצמו, עבד עולם, מכרוהו בית דין) יוצאים לחופשי ביובל.

דף טו עמוד ב

- עבד עברי הנמכר לגוי - לא יוצא לחופשי לאחר שש שנים (לדעת רבי).
- עבד עברי הנמכר לגוי - רבי יוסי הגלילי סובר שאם נגאל על ידי קרובי משפחה הרי הוא משוחרר ואם נגאל על ידי אחרים הרי הוא משועבד להם, ורבי עקיבא סובר להיפך, וחכמים (=רבי) סוברים שבשני המקרים הללו הוא משוחרר. (והגמרא מבררת את טעמיהם).

יוסף דעת (גיטין):

”ועל דרך המליצה נאמר, שאומרים לו לאדם לפני שנושא אשה: לעולם הדלת פתוחה לפניך להתנתק מקשר זה, ואין חירותך ניטלת ממך על ידו. (שלא כאותן דעות נכזבות מאומות העולם). ידיעה מקדימה זו כשלעצמה מהווה תנאי ובסיס מוקדם ליציבותם של הקדושין וקיומם.”

דף טז

דף טז עמוד א

- הגמרא מבררת את המקור לכך שעבד עברי נקנה בשטר.
- נחלקו האמוראים מי כותב את שטר קניין אמה העבריה - הקונה או המוכר (=אבא שלה).
- הגמרא מביאה את המקורות לדין המשנה (שבדף יד ע"ב) שעבד עברי קונה עצמו בשנים וביובל ובגרעון כסף, ומביאה ברייתא שנאמר בה שעבד עברי קונה את עצמו גם בשוה כסף ובשטר.
- לדעת ריש לקיש: אמה העבריה משתחררת מרשות האדון שלה כאשר אבא שלה נפטר.

דף טז עמוד ב

- הגמרא דוחה את דברי ריש לקיש (תיובתא מברייתא).
- אין אדם מוריש זכות בתו לבנו.
- הזכאים ל"הענקה" (=מענק שחרור): היוצא בשנים וביובל ובמיתת אדון, ואמה העבריה בסימנין, ולדעת רבי מאיר גם היוצא בגרעון כסף, אך עבד שברח לדעת כולם לא זכאי להענקה.

דף יז

דף יז עמוד א

- עבד עברי שהיה חולה מעל שלוש שנים מתוך שש שנות העבדות חייב להשלים את התקופה שחיסר.
- התנאים נחלקו מה שווי המענק שנותנים לעבד עברי כשהוא משתחרר: חמישה עשר, שלושים או חמישים סלעים. (והגמרא מבררת את המקורות לשיטות השונות).
- לדעת רבי שמעון: אין לתת כסף עבור "הענקה", ולדעת רבי אליעזר בן יעקב: אין לתת פרדות עבור "הענקה".

דף יז עמוד ב

- התנאים נחלקו אם עבד עברי מקבל "הענקה" רק אם בית אדוניו נתברך בגללו (בתקופת עבדותו) או שבכל מקרה מקבל.
- עבד עברי - עובד את הבן של אדוניו לאחר מיתתו ואינו עובד את הבת. אמה עבריה, הנרצע והנמכר לעובד כוכבים - אינם עובדים לא את הבן ולא את הבת. (והגמרא מבררת את המקורות לכך).
- גוי יורש את אביו מדין תורה, אך גר לא יורש את אביו הגוי מדין תורה אלא רק מדברי סופרים (ותיקנו זאת מהטעם "שמא יחזור לסורו").

דף יח

דף יח עמוד א

- אם האדון ייעד (=קידש) את אמתו העבריה - הרי היא נידונת כאשת איש ואינה יוצאת ממנו אלא בגט.
- אדם שגנב ממון בשווי מסוים ואינו שוה במכירתו אלא חצי מכך - הרי הוא נמכר לעבד וחוזר ונמכר, אך אם גנב ממון בשווי מסוים ושוה במכירתו יותר מכך - אינו נמכר כלל לעבד, ולדעת רבי אליעזר בשני המקרים אינו נמכר לעבד.
- אם יש לאביה של אמה עבריה כסף - כופים אותו לפדותה, משום כגם משפחה.

דף יח עמוד ב

- רבי אליעזר סובר שאדם לא מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות, אך כן לשפחות אחר אישות, ורבי עקיבא סובר להיפך, ורבי שמעון סובר שלא מוכר את בתו לאישות אחר שפחות ולא לשפחות אחר שפחות.
- רבה מסתפק אם יעוד (שמייעד האדון את האמה לו לאישה) עושה נישואין או רק אירוסין.

חתם סופר (גיטין):

”וסידר גיטין בין כתובות לקידושין ארמו הן
ישלח איש את אשתו וגו' ושוב אלי נאום ה'
כי אחר הגירושין יהיה לנו קדושין חדושין עד
וארשתיך לי לעולם כי נהיה ארוסה לעולם
חביבה כל שעה כשעה ראשונה כארוסה.”

דף יט

דף יט עמוד א

- אדם לא יכול לייעד את אמתו העבריה לבנו הקטן לאישה אלא רק לבנו הגדול.
- כשמייעד את אמתו העבריה לאישה, צריך להודיע לה על כך.
- אב יכול לומר לבתו הקטנה "צאי וקבלי כסף קידושיך".
- המקדש אישה במלוה (במחילת הלוואה שהלוה לה) שיש עליה משכון (אצלו) - מקודשת.

דף יט עמוד ב

- לדעת חכמים: ניתן לייעד את אמתו העבריה לאישה אפילו בסוף שש שנות העבדות שלה סמוך לשקיעת החמה, אך לדעת רבי יוסי ברבי יהודה ניתן רק אם נותר זמן לעשות מלאכה בשווי פרוטה.
- המוכר את בתו והלך וקידשה לאחר - לדעת רבי יוסי ברבי יהודה: שיחק באדון ומקודשת לשני, וחכמים חולקים.
- המוכר את בתו ופסק על מנת שלא לייעד - לדעת רבי מאיר התנאי קיים, וחכמים חולקים.
- לדעת חכמים: מותר למכור את בתו לאמה לפסולים (=ממזר ונותין), ולדעת רבי אליעזר: מותר אך למוכרה לקרובי משפחתו.

דף כ

דף כ עמוד א

- לדעת ת"ק: עבד עברי לא יוצא לחירות אם אדונו הפיל את שינו או סימא את עינו, בניגוד לעבד כנעני.
- עבד עברי היוצא לחירות ב"גרעון כסף" - אם השווי שלו השתנה משעת המכירה, מחשבים לפי השווי הנמוך מבין השנים. (והגמרא מבררת את המקור לכך).
- "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" - אסור לאדון לאכול ולשתות ולישון בתנאים טובים יותר מאשר העבד.
- "בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית".
- כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - נעשית לו כהיתר.

דף כ עמוד ב

- המוכר "שדה אחוזה" לא יכול לגאול אותה לחצאין (=לא יכול לשלם רק כנגד מקצת מהשנים שנשארו עד היובל), אך המקדיש כן יכול.
- לדעת רב ששת: עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים לא נגאל לחצאין (=לא יכול לתת חצי מדמיו תמורת חצי מהשנים שנותרו לו לעבוד).
- לדעת רב ששת: ממדרשו של רבי שמעון ניתן ללמוד שהמוכר בית בבתי ערי חומה גואל לחצאין (אם נתן חצי דמיו בתוך השנה הראשונה למכירתו - נפדה חצי הבית).

דף כא

דף כא עמוד א

- לדעת רב ששת: המוכר בית בבתי ערי חומה - אינו נגאל על ידי הקרובים על כורחו של הקונה.
- "וגאל את ממכר אחיו" - רבי יהושע ורבי אליעזר נחלקו אם דין זה הוא רשות או חובה.
- בשדה אחוזה ובבתי החצרים שלא נתפרש בהם אלא שאחד מאחיו יגאלנו - הדין הוא שמי שקרוב יותר קודם יותר לגאול.
- לדעת רבי: עבד עברי הנמכר לישראל - לא נגאל על ידי הקרובים על כורחו של הקונה.

דף כא עמוד ב

- לדעת חכמים: עבד עברי הנמכר לישראל - הגמרא נשארת בספק אם נגאל על ידי הקרובים על כורחו של הקונה או לא (לאחר שני ניסיונות להוכיח שכן).
- הגמרא מביאה את המקורות לכך ש"הנרצע נקנה ברציעה וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון".
- לדעת רבי: הרציעה מתבצעת באמצעות כלי מתכת, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה: רציעה מותרת בכל דבר למעט באמצעות סם.
- נחלקו התנאים היכן באוזן מתבצעת הרציעה (באליה של האוזן או בגובה של האוזן).
- למסקנת הגמרא: האדון של עבד עברי כהן יכול למסור לו שפחה כנענית.
- רב ושמואל נחלקו אם כהן מותר ביפת תואר. (ונחלקו הלישנות בגמרא אם המחלוקת היא בביאה ראשונה או בביאה שניה).

דף כב

דף כב עמוד א

- עבר עברי נרצע רק אם אומר פעמיים שהוא לא מעוניין לצאת לחופשי (ובברייתא ובגמרא מבואר מתי עליו לומר זאת).
- עבד עברי יכול להירצע ולהיות עבד עולם בהתקיים התנאים הבאים: (1) רק אם יש גם לו וגם לרבו אישה ובנים. (2) רק אם הוא אוהב את רבו ורבו אוהב אותו. (3) שאין אחד מהם חולה והשני בריא. (והגמרא מסתפקת מה הדין אם שניהם חולים).
- אדונו של העבד חייב במזונות בניו של העבד ובמזונות אשתו של העבד.

דף כב עמוד ב

- אמר הקב"ה: **אוזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע.**
- אמר הקב"ה: **דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע בפניהם.**
- עבד כנעני - נקנה בכסף ובשטר ובחזקה (=משנה) ובחליפין (=ברייתא) ובמשיכה (=שמואל) ובהגבהה (=רבי שמעון).
- קראו לעבד כנעני (גדול) ובא אצלו - לא קנאו (לא נחשב למשיכה).

דף כג

דף כג עמוד א

- גר שמת - לדעת חכמים: העבדים שלו יוצאים לחירות, אך לדעת אבא שאול: העבדים הקטנים שלו לא יוצאים לחירות אלא כל המחזיק בהם זוכה בהם.
- עבד כנעני קונה את עצמו לחירות - לדעת רבי מאיר: בכסף על ידי אחרים, בשטר על ידי עצמו, לדעת רבי שמעון בן אלעזר: בכסף ובשטר על ידי אחרים, לדעת חכמים: בכסף ובשטר בין על ידי אחרים ובין על ידי עצמו.

דף כג עמוד ב

- לדעת רבי שמעון בן אלעזר: עבד כנעני יכול לעשות שליח שיקבל את גיטו מיד רבו.
- הכוהנים שמקריבים עבורנו את הקורבנות נחשבים לשליחי הקב"ה ולא לשליחים שלנו (ולכן מותר לכוהן להקריב קורבנות גם עבור מישהו שמודר ממנו הנאה).
- מובאות שלוש אפשרויות לביאור מחלוקת רבי מאיר וחכמים שבמשנה האם עבד כנעני יכול לקנות את עצמו בכסף שנתנו לו אחרים במתנה (שאלת הגמרא, רבה, רבי אלעזר).

דף כד

דף כד עמוד א

- רבי מאיר וחכמים נחלקו אם אישה פודה מעשר שני בלא חומש, והאמוראים נחלקו באיזה מקרה בדיוק מדובר (מעשר שני של בעלה וכסף שהקנה לה אחר על מנת לפדות בו את המעשר או מעשר שני שירשה מאביה).
- עבד כנעני יוצא לחירות אם אדונו הפיל את שינו או סימא את עינו או אם השחית אחד משאר עשרים וארבעה ראשי אברים שאינם חוזרים ומתרפאים לאחר שנפלו.

דף כד עמוד ב

- כשרבו השחית אחד מעשרים וארבעה ראשי אברים הנ"ל של עבדו - נחלקו התנאים אם יוצא לחירות אך צריך גט שחרור או לא צריך גט שחרור או שרק בשן ועין לא צריך אך בשאר אברים כן צריך.
- המבעית את חברו - פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
- הכהו על עינו וכהתה, על שינו ונדדה, ולא יכול להשתמש בהן עכשיו - עבד יוצא בהן לחירות.
- נחלקו התנאים אם עבד יוצא לחירות בראשי אברים רק אם רבו התכוון להשחית את האבר.

דף כה

דף כה עמוד א

- היתה לעבד אצבע יתירה בידו (העומדת בשורה אחת עם כל האצבעות) וחתכה האדון - העבד יוצא לחירות.
- עבד שסרסו רבו בביצים או שקצץ לו את הלשון - נחלקו התנאים אם העבד יוצא לחירות.
- אם הלשון של אדם נגעה בטומאה - האדם נטמא.
- כשאדם טובל במקווה - המים לא צריכים לגעת בלשון.
- הזאה על הלשון של הטמא - נחלקו התנאים אם מועילה לטהרו.

דף כה עמוד ב

- בהמה גסה - לדעת רבי מאיר ורבי אליעזר במשנה: נקנית במסירה, לדעת חכמים בברייתא (וכך סובר רב): נקנית במשיכה, ולדעת רבי שמעון בברייתא: נקנית בהגבהה.
- בהמה דקה - לדעת רבי מאיר ורבי אליעזר במשנה ולדעת רבי שמעון בברייתא: נקנית בהגבהה, לדעת חכמים במשנה ובברייתא: נקנית במשיכה.
- בגמרא מובאות ארבע אפשרויות כיצד ניתן לקנות פיל לדעת רבי שמעון (שהרי בלתי אפשרי להגביה את הפיל).

דף כו

דף כו עמוד א

- קרקעות נקנות באמצעות כסף, שטר או חזקה. (והגמרא מביאה את המקורות לכך).
- לדעת רב: במקום שרגילים לכתוב שטר מכירה לא ניתן לקנות את הקרקע באמצעות כסף.
- לדעת שמואל: ניתן לתת קרקע במתנה באמצעות שטר, אך למכור קרקע לא ניתן באמצעות שטר (עד שייתן כסף).
- מטלטלים נקנים באמצעות משיכה (אך לדעת רבי יוחנן: זו תקנה מדרבנן, כי מדין תורה נקנים באמצעות כסף).

דף כו עמוד ב

- במשנה (בעמוד א) נאמר שניתן לקנות מטלטלים אגב קרקעות בכסף, שטר או חזקה - והגמרא (בעמוד זה ובתחילת העמוד הבא) מביאה כמה נסיונות לברר האם במקרה זה המטלטלים צריכים להיות מונחים על אותו הקרקע או לא.
- לדעת חכמים: "דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו" (=דבריו קיימים בדיבור ולא צריך קניין), אך רבי אליעזר חולק.

דף כז

דף כז עמוד א

- במשנה (בדף הקודם) נאמר שניתן לקנות מטלטלים אגב קרקעות בכסף, שטר או חזקה - ומסקנת הגמרא (בעמוד הנוכחי) שהמטלטלים לא צריכים להיות מונחים על אותו הקרקע, אך כן צריך לומר לו "קנה קרקע וקנה מטלטלין אגבה".
- קניין אגב מועיל גם כאשר המקרקעין ניתנים במכר והמטלטלים ניתנים במתנה.
- בקניין אגב - אם שילם רק על חלק מהמטלטלים אז רק חלק זה נקנה אגב המקרקעין.

דף כז עמוד ב

- לדעת שמואל (והברייתא בסוף העמוד הקודם מסייעת לכך): אם מכר לו עשר שדות בעשר מדינות - כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולם [אך רב אחא בריה דרב איקא בלישנא השניה בגמרא חולק על כך].
- מדין השבעת הסוטה לומדים דין "גלגול שבועה" באיסורים (שאפשר להטיל על אדם שבועה על דבר שאין בו שבועה מצד עצמו אגב חיובו בשבועה אחרת).

דף כח

דף כח עמוד א

- דין "גלגול שבועה" בממונות נלמד בקל וחומר מכך שבסוטה יש דין "גלגול שבועה".
- דין "גלגול שבועה" נאמר גם כשרוצים לגלגל שבועה על "טענת שמא" (טענת ספק). (והגמרא מביאה את המקור לכך).
- הקורא לחברו "עבד" - יהא בנידוי, "ממזר" - סופג את הארבעים (מכת מרדות), "רשע" - יורד עמו לחייו.
- לדעת רבא: ניתן לגלגל שבועה ולומר "הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי".

דף כח עמוד ב

- הגמרא מבארת שלא ניתן לדייק מהמשנה (שבסוף העמוד הקודם) שמטבע נעשה חליפין, וכן מבארת כיצד ניתן לפרש את המשנה אם מטבע נעשה חליפין.
- האמוראים נחלקו אם ניתן לעשות קניין חליפין בפירות או רק בכלים.
- האמוראים נחלקו אם מעות קונות מטלטלין מן התורה או לא (אלא רק משיכה).
- אמירתו של אדם ליתן דבר להקדש מקנה את הדבר להקדש כהקנאתו להדיוט ועליו לקיים דבריו.
- דרך הקניין לצורך הקדש מבוצע באמצעות כסף, ודרך קניין מטלטלים בין אדם לחברו מבוצע באמצעות משיכה.

דף כט

דף כט עמוד א

- נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא.
- דברים שהאב חייב לעשות לבנו: למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אישה וללמדו אומנות, ויש אומרים אך להשיטו במים.
- כל שאינו מלמד את בנו אומנות - כאילו מלמדו ליסטות.
- אם האב לא מל את בנו - בית דין מחויבים למולו, ואם בית דין לא מלו אותו - הוא עצמו חייב לדאוג לכך.

דף כט עמוד ב

- הוא לפדות ובנו לפדות - הוא קודם לבנו במקרה שיש רק חמישה סלעים.
- פדיון בנו ועלייה לרגל - נחלקו התנאים איזו מצוה קודמת.
- היו לו חמישה בנים מחמש נשים - חייב לפדות את כולם.
- אם האב לא מלמד את בנו תורה - הבן חייב לדאוג בעצמו ללמוד תורה.
- הוא ללמוד ובנו ללמוד - הוא קודם לבנו, ולדעת רבי יהודה: אם בנו זריו וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו.
- ללמוד תורה ולישא אישה - ילמד תורה ואחר כך ישא אישה, ואם לא יכול בלא אישה ישא אישה ואחר כך ילמד תורה.
- "ריחיים בצוארו ועסוק בתורה?" (היינו לבני ארץ ישראל הלומדים תורה במקומם ואם נושא אישה יהיו צרכי הבית מוטלים עליו ויבטלוהו).
- בן עשרים שנה ולא נשא אישה - כל ימיו בהרהור עבירה.
- עד גיל עשרים שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אישה, כיון שהגיע לגיל עשרים שנה ולא נשא אומר הקב"ה תיפח עצמותיו.

דף ל

דף ל עמוד א

- נחלקו התנאים אם הסבא מחויב ללמד תורה את הנכד שלו.
- כל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות.
- כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני.
- לעולם ישלש אדם את לימודו שלישי במקרא שלישי במשנה שלישי בתלמוד.
- הגמרא מפרטת היכן אמצע התורה באותיות, מילים ופסוקים.
- הגמרא מפרטת כמה פסוקים יש בתורה, בתהילים ובדברי הימים.
- "ושננתם" - שיהו דברי תורה מחודדים בפוך, שאם ישאל לך אדם דבר אמור לו מיד.

דף ל עמוד ב

- נמשלה תורה כסם חיים.
- בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין.
- קשה יצר הרע שאפילו יוצרו קראו רע.
- יצרו של אדם מתחדש/מתגבר עליו בכל יום.
- אם פגע בך מנוול זה (יצר הרע) - משכהו לבית המדרש.
- כל מצוות האב המוטלת על הבן לעשות לאביו - אחד אנשים ואחד נשים חייבים.
- השווה הכתוב כבוד ומורא אב ואם לכבוד ומורא המקום.
- שלושה שותפים הם באדם: הקב"ה ואביו ואמו.
- בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אומר הקב"ה: מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני.

דף לא

דף לא עמוד א

- הדף כולו עוסק במצות כיבוד הורים.
- הברייתא מבארת מדוע הקדים הקב"ה כיבוד אב לכיבוד אם, ומדוע הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב.
- בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אומר הקב"ה: יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם, שאלמלי דרתי ביניהם ציערוני.
- כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה.
- אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה.
- גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה.

דף לא עמוד ב

- כאשר רב יוסף שמע את קול רגלי אימו, הוא אמר: אעמוד מלפני השכינה שבאה.
- אבא של רבי יוחנן נפטר לפני שהוא נולד, ואמא שלו נפטרה מיד לאחר שהוא נולד.
- כיבוד הורים נוהג גם לאחר מותם.
- דוגמאות למורא הורים: לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו.
- דוגמאות לכיבוד הורים: מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא.

דף לב

דף לב עמוד א

- האמוראים נחלקו אם החיוב על הבן לכבד את האב (להאכילו וכו') הוא מכספו של הבן או מכספו של האב.
- אם היה אביו עובר על דברי תורה לא יעיר לו על כך במפורש אלא רק ברמיזה.
- **האב שמחל על כבודו - כבודו מחול, הרב שמחל על כבודו - נחלקו האמוראים אם כבודו מחול.**

דף לב עמוד ב

- גם מי שסובר שהרב שמחל על כבודו כבודו מחול, יש לקום לכבודו מעט.
- יש מחלוקת אם נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול או לא.
- מלך שמחל על כבודו - אין כבודו מחול.
- **בברייתא מובאות דעות שונות בביאור הפסוק "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן".**

דף לג

דף לג עמוד א

- אין בעלי אומנויות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם.
- **”כמה חביבה מצוה בשעתה”.**
- בכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המרחץ ובית הכסא.
- כשרואה את רבו חייב לעמוד כשהוא בתוך מרחק של ארבע אמות ממנו, אך בקימה לרבו המובהק יש לעמוד מהרגע שרואהו.
- רבי יוחנן היה עומד מלפני זקנים גויים.

דף לג עמוד ב

- אין תלמיד חכם (תוס': הדר בבית הרב) רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים (שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית).
- כל תלמיד חכם שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח.
- בנו והוא רבו - הגמרא מסתפקת אם הבן צריך לעמוד מפני אביו.
- בנו והוא רבו - הגמרא מסתפקת אם האבא צריך לעמוד מפני בנו.
- רבו רכוב - נחשב כמהלך, וצריך לעמוד מפניו.
- חובה לעמוד מפני ספר תורה (**”מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן?”**).
- לדעת רבי אלעזר: אין תלמיד חכם רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה, אך אביי חולק על כך בחריפות.
- חכם עובר - עומד מלפניו ד' אמות וכיון שעבר ד' אמות יושב, אב בית דין עובר - עומד מלפניו מלא עיניו וכיון שעבר ד' אמות יושב, נשיא עובר - עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו.

דף לד

דף לד עמוד א

- נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא חוץ ממצה שמחה והקהל.
- נשים חייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא חוץ מתלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן.
- אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו "חוץ".
- הגמרא מבררת באריכות את המקור לכך שנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא.
- נשים חייבות במזוזה בגלל שנאמר במזוזה "למען ירבו ימיכם" וגם נשים זקוקות לחיים. (ולכן לא לומדים ב'היקש' מתלמוד תורה שהן פטורות).

דף לד עמוד ב

- למרות שמצות "ראיה" היא מצות עשה שהזמן גרמא - יש צורך בלימוד מיוחד שנשים פטורות ממצוה זו, כדי שלא נלמד בגזירה שוה מהקהל שהן חייבות.
- הגמרא מבררת באריכות את המקור לכך שנשים חייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא.
- ישנה מחלוקת אם "שני כתובים הבאים כאחד" מלמדים או אין מלמדים.

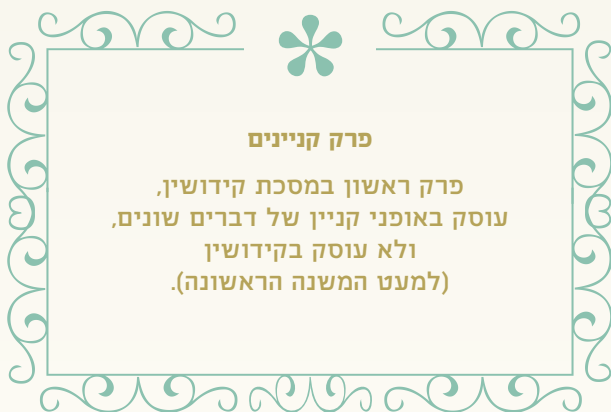
דף לה

דף לה עמוד א

- לדעת רבי יוחנן בן ברוקא גם נשים מצוות בפרו ורבו.
- לדעה הסוברת ש"שני כתובים הבאים כאחד מלמדין" ו"תפילין מצות עשה שהזמן גרמא" - המקור לכך שנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא וחייבות במצות עשה שאין הזמן גרמא הוא מהיקש מדין תפילין.
- הגמרא מבררת את המקור לכך שנשים חייבות במצוות לא תעשה, ומביאה שלושה מקורות לכך ומסבירה את הצורך בשלושת המקורות.

דף לה עמוד ב

- הגמרא מבררת ומביאה את המקורות לכך שנשים פטורות מבל תקיף (פאת הראש) ובל תשחית (את הזקן) ובל תטמא למתים (אם היא כוהנת).
- לדעת איסי: נשים פטורות גם מבל יקרחו.

דף לו

דף לו עמוד א

- הגמרא מביאה בעמוד זה שתי דעות נוספות (בנוסף לדעה שבעמוד הקודם) למקור לדעתו של איסי שנשים פטורות מבל יקרחו.
- "בנים אתם לה' א-להיכם" - לדעת רבי יהודה: בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרואים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרואים בנים, לדעת רבי מאיר: בין כך ובין כך אתם קרואים בנים.
- המשנה מונה שמונה מצוות שבמקדש שנשים פטורות מהן (סמיכה, תנופה, הגשה, קמיצה, הקטרה, מליקה, קבלה והזאה). (והגמרא מבררת את המקורות לכך).

דף לו עמוד ב

- מנחת סוטה ונזירה - הבעלים עצמם (הסוטה והנזירה) מניפים את המנחה ביחד עם הכהן. (והגמרא מביאה את המקורות לכך).
- כל מצוה שהיא תלויה בארץ - אינה נוהגת אלא בארץ, ושאינה תלויה בארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ חוץ מן הערלה וכלאים (ולדעת רבי אליעזר: אף החדש).

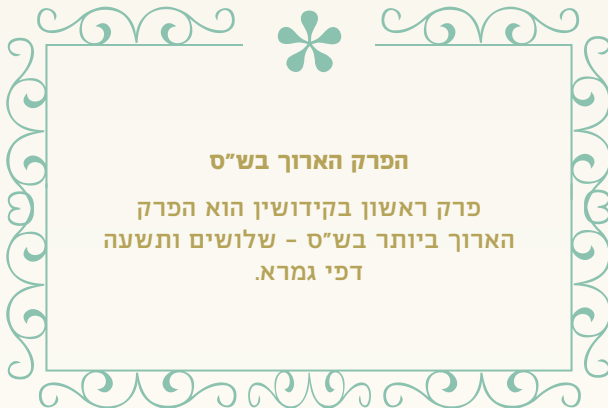
דף לז

דף לז עמוד א

- המקור לכך שכל מצוה שהיא חובת הגוף נהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ הוא באמצעות "דבר הלמד מעניינו" מדין איבוד עבודת כוכבים שבו נאמר שנוהג אף בחוץ לארץ.
- למסקנת הגמרא רבי אליעזר במשנה מחמיר וסובר שגם איסור חדש (בנוסף לאיסור ערלה וכלאים) נהג גם בחוץ לארץ.

דף לז עמוד ב

- רבי ישמעאל ורבי עקיבא נחלקו האם בני ישראל נתחייבו להקריב נסכים במדבר על קורבנות היחיד.
- הגמרא מבררת ומבארת מדוע נאמר "בכל מושבותיכם" בדיני שבת, חלב, דם ומצה (שהרי הם מצוות הגוף וברור שנוהגות גם בחוץ לארץ).
- על מצות תפילין נאמר "עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ".

דף לח

דף לח עמוד א

- בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן.
- עוגות שהוציאו בני ישראל ממצרים טעמו בהם טעם מן.
- בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד.
- הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש.
- שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ: חדש, כלאים, ערלה.

דף לח עמוד ב

- לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון: כל מצוה שנצטוו ישראל קודם כניסתן לארץ - נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, לאחר כניסתן לארץ - אינה נוהגת אלא בארץ (חוץ מהשמטת כספים ושילוח עבדים).
- במשנה במסכת ערלה נאמר "החדש אסור מן התורה בכל מקום ערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים" - ונחלקו האמוראים לגבי ערלה אם הכוונה להלכות מדינה (מנהג) או להלכה למשה מסיני.

דף לט

דף לט עמוד א

- ישנה מחלוקת אמוראים אם דין ערלה נוהג בחוץ לארץ או לא.
- לדעת רבי יוחנן: דין ערלה נוהג בחוץ לארץ מהלכה למשה מסיני, אך ההלכה קבעה שבמקרה של ספק אין דין ערלה נוהג בחוץ לארץ.
- לדעת רבי יוחנן: לוקים על הרכבת אילן בחוץ לארץ.

דף לט עמוד ב

- כל העושה מצוה אחת (יתירה על זכויותיו) מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ.
- לדעת רבי יעקב: אין שכר על המצוות בעולם הזה.
- מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (למעט מחשבה של עבודה זרה).
- שלוחי מצוה אינן נוזקין לא בהליכתן ולא בחזירתן, אלא אם כן מצוי היוזק.
- אם בא דבר עבירה לידו וניצול הימנה - נותנים לו שכר כעושה מצוה.

דך מ

דך מ עמוד א

- כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו - עושין לו נס.
- אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.
- חמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמודה (=ככופר) בכל התורה כולה.
- נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.
- כל שלא חס על כבוד קונו (המסתכל בקשת / העובר עבירה בסתר על אף שיכול לכוף את יצרו) - ראוי לו שלא בא לעולם.
- האמוראים נחלקו מהי כוונת המשנה במסכת אבות "אין מקיפין בחילול השם".

דך מ עמוד ב

- יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי - עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו לכף זכות.
- אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה והתחרט על כל הטובות שעשה - איבד את הראשונות, ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה - אין מזכירים לו שוב רשעו.
- הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעולם הזה כדי שיירשו העולם הבא.
- נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא אם מעשה גדול או תלמוד גדול, ולבסוף נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה.
- אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה.
- האוכל בשוק - הרי זה דומה לכלב, ויש אומרים: פסול לעדות.

דף מא

דף מא עמוד א

- כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ - דור הנאה ממנו.
- המשנה הראשונה בפרק שני, המתחיל בעמוד זה, עוסקת בדיני שליחות בקידושין.
- מצוה בו יותר מבשלוcho (ולכן עדיף לאישה להתקדש שלא באמצעות שליח / ולכן מסופר על אמוראים שהכינו בעצמם את צרכי השבת).
- אסור לאדם שיקדש את האישה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו.
- אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר "בפלוני אני רוצה".

דף מא עמוד ב

- הגמרא מבררת באריכות (מסוף העמוד הקודם ועד העמוד הבא) מנין לומדים דין שליחות.
- לדעת רבי יהושע בן קרחה: המקור לכך שיש שליחות בקודשים (=שלוcho של אדם כמותו) הוא מהפסוק "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים".
- המקור לכך שיש שליחות בדין תרומה הוא מ"בנין אב" מגירושין ומקודשים (שבהם יש לימוד מיוחד ששלוcho של אדם כמותו).
- אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אישה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין.

דף מב

דף מב עמוד א

- כל ישראל יכולים לצאת בקרבן פסח אחד (אע"פ שאין בו כזית לכל אחד, כי אכילת פסחים לא מעכבת אלא רק זריקת הדם).
- יש מחלוקת אם ניתן לשחוט את קרבן הפסח עבור אדם יחיד (ללא חבורה).
- יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם, בית דין מעמידים להם אפוטרופוס ובוררים להם חלק יפה, וכאשר היתומים גדלו לדעת שמואל הם יכולים למחות ולבטל את החלוקה אך רב נחמן חולק.

דף מב עמוד ב

- האחים שחלקו הרי הן כלקוחות: פחות משתות - נקנה מקח, יתר על שתות - בטל מקח, שתות - קנה ומחזיר אונאה.
- אחים שחילקו את נכסי אביהם על ידי שליח וטעה השליח ונתן לאחד יותר מאחיו - מה שעשה בטל אפילו אם הטעות בפחות משיעור שישיית.
- אין אונאה לקרקעות.
- **אין שליח לדבר עבירה, מכיון ש"דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים?".**
- בדין מעילה, ובדין שליחות יד בפיקדון - לדעת בית הלל יש שליח לדבר עבירה.

דף מג

דף מג עמוד א

- בדין טביחה ומכירה - יש שליח לדבר עבירה (אם שלח אדם שליח לטבוח או למכור את הגניבה שגנב הוא בעצמו, הגנב חייב ולא השליח).
- האומר לשלוחו "צא הרוג את הנפש" - לדעת שמאי המשלח חייב (לאחד התירוצים בגמרא - חייב רק בדיני שמים).
- אוריה החתי היה מורד במלכות.
- הגמרא פוסקת להלכה ש"שליח נעשה עד" (אדם שנשלח לעשות דבר, יכול להעיד עליו לאחר זמן) בקידושין בגירושין ובדיני ממונות.

דף מג עמוד ב

- לדעת רב נחמן: המלוה את חברו בעדים - אין צריך לפורעו בעדים.
- נערה המאורסה - לדעת רבי יהודה רק אביה יכול לקבל את גיטה, ולדעת חכמים גם היא יכולה.
- נחלקו האמוראים (בדעת חכמים) אם נערה יכולה לקדש את עצמה או רק אביה יכול לקדש אותה (ולדעת רבי יהודה רק אביה יכול).

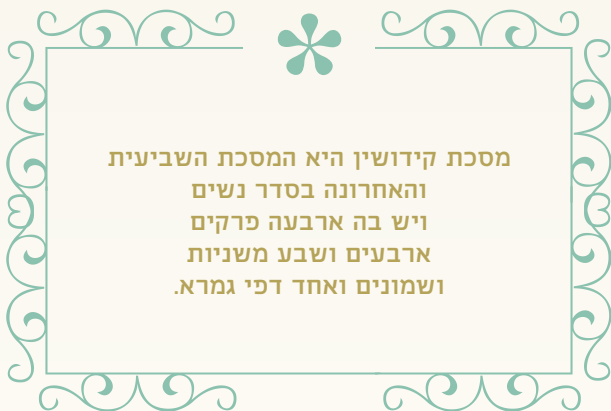
דף מד

דף מד עמוד א

- העושה מאמר ביבמתו (קידושי דרבנן של יבם ביבמתו) שלא מדעתה - לדעת רבי: קנה, ולדעת חכמים: לא קנה. (והגמרא מבררת את טעמיהם).
- הגמרא מקשה על דעתו של ריש לקיש (הסובר שלדעת חכמים גם נערה יכולה לקדש את עצמה ולא רק אביה), ומתרצת.
- מסופר בגמרא שחכמי בית המדרש הכריעו שהלכה כרבי יוחנן החולק על ריש לקיש (וסובר שלדעת חכמים נערה לא יכולה לקדש את עצמה אלא רק אבא שלה).

דף מד עמוד ב

- לדעת רב נחמן (בדעת חכמים): נערה לא יכולה לעשות שליח שיקבל את גיטה (כשאביה חי).
- קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה - צריכה גט וצריכה מיאון (לדעת רב ושמואל, וקרנא חולק), ולדעת רב נחמן ועולא בלישנא הראשונה מדובר רק כאשר 'שידכו' לפני כן.

דף מה

דף מה עמוד א

- קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה ומת בעלה ונפלה לפני אחיו ליבום - אם היבם עשה בה 'מאמר' צריכה גט וחליצה ומיאון, ואם לא עשה בה 'מאמר' ניתרת בחליצה בלבד.
- אחות גרושה - אסורה מהתורה, אחות חלוצה - אסורה מדברי סופרים.

דף מה עמוד ב

- אין אדם מחציף את פניו באביו וממנה אותו לשליח לעשות ולפעול במקומו, ולכן אין לחשוש שמא קידש האב אישה לבנו בשליחות בנו.
- נתקדשה (לכהן) לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת (ללא דעתו) - נחלקו האמוראים אם אוכלת בתרומה (כל עוד לא בא אביה ומחה), אך כולם מודים שאם מתה אינו יורשה.
- נתקדשה (לכהן) לדעת אביה וניסת שלא לדעתו ואביה כאן - נחלקו האמוראים אם אוכלת בתרומה.
- נתקדשה (לכהן) שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת אביה ואביה כאן - נחלקו האמוראים אם אוכלת בתרומה.

דך מו

דך מו עמוד א

- קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה - אביה יכול לבטל את הקידושין, ונחלקו האמוראים אם גם היא יכולה לבטל את הקידושין לפני שישמע האב ויתרצה.
- האומר לאישה "התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בתמרה זו" ונתן לה שתי תמרות - רק אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת, אך אם אמר לה "התקדשי לי בזו ובזו" - מקודשת אם שתיהן יחד שוות פרוטה (וחילוק זה הוא על פי דעת רבי שמעון).
- האמוראים נחלקו על מה מוסב הדין האחרון שבמשנה.
- רבא לומד מדברי רבי אמי שהמקדש במלוה אינה מקודשת ושהמקדש במלוה ופרוטה דעתו על הפרוטה.

דך מו עמוד ב

- המקדש אחותו (והרי אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו) - לדעת רב: כוונתו היתה לתת לה את המעות לפיקדון, ולדעת שמאל: כוונתו היתה לתת לה את המעות במתנה.
- מי שמפריש הפרשת חלה מן הקמח (קודם שנעשה עיסה) - לא עשה כלום.
- המפריש תרומה מפירות רעים על פירות יפים - תרומתו תרומה.

דף מז

דף מז עמוד א

- אם אמר לאישה "הרי את מקודשת לי באלו" ואחר כך נתן לה כמה תמרים - מקודשת אם יש בכולם שוה פרוטה, אפילו אם אוכלת את התמרים הראשונים קודם שקיבלה את התמר האחרון.
- רב סובר שהמקדש במלוה אינה מקודשת (בגלל ש"מלוה להוצאה ניתנה").
- לדעת רבי אלעזר: האומר לאישה "התקדשי לי במנה" ונתן לה דינר - הרי זו מקודשת וישלים.
- הגמרא דוחה את האפשרות שדברי רב הם מחלוקת תנאים, ולאחר מכן הגמרא מקשה על דברי רב ומתרצת (בעמוד הבא).

דף מז עמוד ב

- לדעת רב הונא: השואל קורדום מחברו להשתמש בו, והתחיל להשתמש בו - קנאו לעניין זה שאין המשאיל יכול לחזור בו.
- הגמרא מנסה שוב לתלות את דברי רב במחלוקת תנאים (אחרת), אך דוחה אפשרות זו.
- אדם המוכר לחברו שטר חוב שיש לו על אחרים - לדעת רבי די בכך שימסור לקונה את שטר החוב, אך לדעת חכמים צריך גם לכתוב שטר נוסף על מכירה זו.

דף מח

דף מח עמוד א

- לדעת שמואל: המוכר שטר חוב לחברו, ולאחר המכירה מחל המוכר או יורשו על החוב - הרי זה מחול.
- לדעת רב: האומר לחברו "מנה לי בידך תנהו לפלוני" - אם אמר זאת כשעמדו שלושתם יחדיו, קנה.
- הגמרא מנסה פעמיים בעמוד זה [בנוסף לפעמיים בדף הקודם] לתלות את דינו של רב (הסובר שהמקדש במלוה אינה מקודשת) במחלוקת תנאים, אך דוחה זאת.
- לדעת ריש לקיש: שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה - פסול.
- שטר אירוסין שכתבו לשמה ושלא מדעתה - נחלקו האמוראים אם פסול.

דף מח עמוד ב

- המקדש במלוה שיש לו עליה ובנוסף לכך נותן לה פרוטה - נחלקו התנאים אם מקודשת (כי דעתה על הפרוטה) או לא (כי דעתה על המלוה).
- אם אומר אדם לשליח לעשות עבורו דבר קל, ועשה השליח דבר קשה יותר - רבי שמעון ורשב"ג ורבי אלעזר סוברים שאין זה שינוי מדעת המשלח, שלא נתכוון המשלח אלא להראות לשליח מקום להקל בשליחותו.

דף מט

דף מט עמוד א

- המקדש את האישה והטעה אותה בנוגע לייחוס שלו - לדברי הכל אינה מקודשת אף אם הטעה אותה לשבח (היינו, שהייחוס שלו טוב יותר ממה שחשבה).
- המתרגם פסוק כצורתו (כפי דברי המקרא בדיוק) - הרי זה בדאי (כי פעמים רבות אין כוונת הכתוב למשמעות הפשוטה של דברי המקרא), והמוסיף עליו - הרי זה מחרף ומגדף.
- המקדש אישה "על מנת שאני שונה" - לדעת חזקיה: כוונתו לשונה הלכות, לדעת רבי יוחנן: כוונתו לשונה מדרש תורה.

דף מט עמוד ב

- המקדש אישה "על מנת שאני תלמיד / חכם / גיבור / עשיר" - הגמרא מבארת כיצד בודקים את כוונתו.
- המקדש אישה "על מנת שאני צדיק" - אפילו רשע גמור, מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו.
- המקדש אישה "על מנת שאני רשע" - אפילו צדיק גמור, מקודשת, שמא הרהר דבר עבודת כוכבים בדעתו.
- עשרה קבים חכמה ירדו לעולם - תשעה נטלה ארץ ישראל, ואחד כל העולם כולו.
- עשרה קבים יזכי ירדו לעולם - תשעה נטלה ירושלים, ואחד כל העולם כולו.
- סימן לגסות - עניות של תורה.
- עשרה קבים זנות ירדו לעולם - תשעה נטלה ערביא, ואחד כל העולם כולו.
- עשרה קבים שיחה ירדו לעולם - תשעה נטלו נשים, ואחד כל העולם כולו.

דף נ

דף נ עמוד א

- הגמרא מבררת את המקור לדעת רבא (שבסוף העמוד הקודם) הסובר ש"דברים שבלב אינם דברים".
- "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני".
- "מצוה לשמוע דברי חכמים".
- מי שמכר את נכסיו על דעת לעלות לארץ ישראל ולבסוף לא עלה - המכירה לא מתבטלת, אלא אם כן היה עיכוב מצד הדרך ואז יש מחלוקת (בדעת רב אשי) אם המכירה מתבטלת.
- בעמוד זה מובאת משנה השנויה גם במסכת גיטין ומשנה השנויה גם במסכת כתובות, והגמרא מבארת את פשר הכפילות.

דף נ עמוד ב

- למסקנת הגמרא: במקום שרוב האנשים נוהגים לקדש אישה ואחר כך לשלוח לה מתנות - אדם שנשתדך עם אישה ועדיין לא קידשה, ולאחר מכן שלח לה מתנות בפני עדים, יש לחשוש שכוונתו לקדשה במתנות אלו.
- במקום שמקדשים אישה ורק אחר כך כותבים כתובה, וראו כתובה של אישה - חוששים שהיא מקודשת. (אפילו אם אין הסופר מצוי בעיר תמיד).
- המקדש אישה ובתה או אישה ואחותה כאחת - אינן מקודשות (והטעם לדעת רבה הוא כי "כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו").

דף נא

דף נא עמוד א

- הגמרא מקשה על דעת רבה (הסובר ש"כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו"), ומתרצת.
- המפריש מעשר ראשון מפירותיו יותר משיעור עשירית - הפירות מותרים באכילה, אך המעשר עצמו מקולקל כי הפריש יותר מחיובו ואסורים הם לכל עד שיתוקנו.
- קידושין שאין מסורין לביאה (שאין סופם לבוא לידי ביאה, כגון המקדש אחת משתי אחיות ואינו מפרש איזו מהן קידש) - לדעת אביי: הקידושין חלים, ורבא חולק.

דף נא עמוד ב

- הגמרא (מסוף העמוד הקודם ועד תחילת העמוד הבא) מקשה משישה מקורות שונים (חמש משניות וברייתא אחת) על שיטת רבא, ומתרצת את כל הקושיות חוץ מהקושיה האחרונה.
- שיטת רבי יוסי היא שאין אדם מכניס את עצמו לספק.

”

”היא מסכתא עמוקה, דקה מן הדקה, יש בקרבה
אש וגפירת ורוח זלעפות, בדברי הגמרא ורש”י
והתוספות, בקושיות והיות עשר ידות משאר
מסכתות, גם בכללי קלים וחמורים, ימלאו
מגילות וספרים.”

(עצמות יוסף, הקדמה)

דף נב

דף נב עמוד א

- בכל מחלוקות אביי ורבא הלכה כרבא, חוץ משישה מקרים (והסימן הוא: יע"ל קג"ם).
- רב למד מהמשנה (שבדף נ עמוד ב) שלוש הלכות: המקדש בפירות שביעית מקודשת, המקדש בגזל אינה מקודשת (ואפילו בדבר שגזל ממנה), אישה יכולה להיות שליחה של חברתה לקבל עבורה קידושין ואפילו אם מקבלת היא עבורה קידושין מבעלה שעל ידי שליחות זו ייעשו צרות זו לזו.

דף נב עמוד ב

- אם נשתדך עם האישה ולאחר מכן גזל ממנה חפץ וקידש אותה בחפץ זה - מקודשת (כי מחלה על הגזילה).
- לדעת רבי שמעון: "סתם גזילה יאוש בעלים הוי".
- "לא אמרו כלך אצל יפות אלא לעניין תרומה בלבד".
- כהן המקדש אישה בחלקו שניתן לו עם שאר הכוהנים בקורבנות - לא מקודשת לדעת רבי מאיר ורבי יוסי, אך רבי יהודה חולק.

דף נג

דף נג עמוד א

- לדעת רבי יוחנן (ואביי מביא ברייתא כדעתו): רבי יהודה חזר בו וסובר שכהן המקדש אישה בחלקו שניתן לו עם שאר הכוהנים בקורבנות - לא מקודשת, אך רב חולק וסובר שרבי יהודה לא חזר בו.
- סתם ספרא (ברייתא המובאת בספרא ללא שם האומר) - רבי יהודה.
- המקור לדעת רבי מאיר, הסובר שמעשר שני הוא ממון גבוה, הוא מהפסוק "וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קודש לה'".

דף נג עמוד ב

- לדעת רבי ירמיה (בביאור דעת רבי יוחנן): הטעם לכך שרבי מאיר סובר שהמקדש בשוגג בקדשי בדיק הבית אינה מקודשת הוא בגלל שלשניהם לא נוח שהקדש יתחלל ויצא לחולין על ידם ונמצא שעברו על איסור מעילה.
- לדעת רבי מאיר: המקדש בשוגג בקדשי בדיק הבית אינה מקודשת והמענות לא יצאו לחולין.
- לדעת רבי מאיר: קנה חפץ במעות הקדש בשוגג - לא קנה ולא יצאו מעות לחולין.

דף נד

דף נד עמוד א

- לדעת רב: רבי מאיר סובר שהקדש מתחלל גם בשוגג, ומה שאמר רבי מאיר במשנה (בדף נב עמוד ב) שהמקדש בהקדש בשוגג אינה מקודשת כוונתו היא לבגדי כהונה שלא בלו (שכל זמן שראויים לעבודה אין מעילה בשגגתם). (והגמרא מקשה על כך שלוש קושיות, ומתרצת).

• לא ניתנה תורה למלאכי השרת.

- לדעת רבי מאיר/יהודה: אבני חומת ירושלים שנשרו - מועלים בהם (=אסור להנות מהם, ואם נהנה - מעל).

דף נד עמוד ב

- לדעת בר פדא: רבי מאיר סובר שהקדש לא מתחלל בשוגג, אלא אם כן כילה את ממון ההקדש.
- רב נחמן פוסק שהלכה כרבי מאיר במעשר שני שממון גבוה הוא ואם קידש בו אישה אינה מקודשת, והלכה כרבי יהודה בהקדש שאם קידש בו אישה בשוגג מקודשת.
- לדעת בית הלל: בכרם רבעי יש דין חומש וביעור ולא נוהג בו דין פרט ועוללות.

דף נה

דף נה עמוד א

- במשנה במסכת שקלים נאמר שבהמה שנמצאה בדרך מירושלים עד מגדל עדר וכמתה לכל רוח, אם הבהמה שנמצאה היתה זכר הרי היא ספק עולה, ואם היא נקבה הרי היא ספק שלמים - וכל הדף עוסק בביאור משנה זו.
- לשיטת רבי מאיר: הקדש במזיד מתחלל, בשוגג אין מתחלל - אחד קודשי קודשים ואחד קודשים קלים.

דף נה עמוד ב

- "זכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא (בדבר מסוים) בשביל שתזכה (בדבר אחר)?".
- קרבן אשם קרב כאשר הוא איל בן שתי שנים, למעט אשם מצורע ואשם נזיר שצריך להקריב כבש בן שנתו.
- לקורבן חטאת מקריבים כבשה בת שנתה.
- אין לוקחים בהמה במעות הקדושים בקדושת מעשר שני.

דף נו

דף נו עמוד א

- הגמרא מקשה מדעת רבי יהודה שבמשנה על דעת רבי יהודה שבברייתא, ומתרצת.
- אין לוקחים בהמה טמאה עבדים וקרקעות במעות מעשר שני אפילו בירושלים.
- המקדש במעות מעשר שני אישה 'חבירה' שיודעת שאין מעות מעשר שני מתחללות על ידי קידושיה - לא קנסו חכמים שהקידושין יתבטלו (ותעלה ותאכל בירושלים). (לדעת רבי יהודה).

דף נו עמוד ב

- "לאו עכברא גנב אלא חורא גנב" - לא העכבר הגונב את האוכל הוא הגנב אלא החור שבכותל שלתוכו הוא בורח וניצול מרודפיו הוא הגנב.
- המשנה מונה דברים שאסורים בהנאה ואין להם שווי ממוני (ערלה, כלאי הכרם, שור הנסקל, עגלה ערופה וכו') ולפיכך אם קידש בהם אינה מקודשת - והגמרא (בעמוד זה ובדף הבא) מבררת מה הן המקורות מן התורה שהדברים הללו אסורים בהנאה.

דף נז

דף נז עמוד א

- "את ה' א-להיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים.
- ציפורי מצורע נאסרים בהנאה - לדעת רבי יוחנן: משעת שחיטה, ולדעת ריש לקיש: משעת לקיחה. (ואף התנאים נחלקו במחלוקת זו).
- עגלה ערופה נאסרת מהרגע שזקני העיר מורידים אותה לנחל איתן להיערף שם.
- הגמרא מביאה (בסוף עמוד זה ובתחילת העמוד הבא) שלושה מקורות לכך שהציפור המשולחת של המצורע לאחר ששלח אותה מותרת באכילה.

דף נז עמוד ב

- את ציפור המצורע המשולחת הכהן צריך לזרוק מתוך העיר אל מחוץ לחומה לכיוון השדה.
- פטר חמור לאחר עריפתו אסור בהנאה, ולפני עריפתו יש מחלוקת תנאים אם אסור בהנאה.
- נאמר בתורה שלוש פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו" ולומדים מכך שאסור באכילה ואסור בהנאה ואסור בבישול, אך לדעת רבי שמעון בן יהודה מותר בהנאה.

דף נח

דף נח עמוד א

- לדעת רבי שמעון: השוחט חולין בעזרה ונמצאת טריפה - הבשר לא נאסר בהנאה, והמקדש בו אישה הקידושין חלים.
- כל איסורי הנאה - אם מכר אותם וקידש בדמיהם, מקודשת (כי הדמים לא נאסרים בהנאה), חוץ מעבודת כוכבים ושביעית (שבהם הדמים כן נאסרים בהנאה).
- לדעת עולא: "טובת הנאה" (=הזכות שיש לישראל במתנות כהונה לתת אותם לכהן שירצה) אינה נחשבת לממון לקדש בזה אישה.

דף נח עמוד ב

- הגמרא דוחה (בארבעה אופנים שונים) את האפשרות שהתנאים נחלקו אם "טובת הנאה" נחשבת לממון.
- הנוטל שכר לדון - דיניו בטלים, להעיד - עדותו בטלה, להזות ולקדש - מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה.
- המקדש בשכר הבאת אפר פרה אדומה ממקום למקום או בשכר מילוי המים - מקודשת.
- במשנה הראשונה בפרק שלישי, המתחיל בעמוד זה, מובא שהאומר לחברו צא וקדש לי אישה פלונית והלך וקדשה לעצמו - מקודשת לשני (אלא שנהג בו מנהג רמאות).

דף נט

דף נט עמוד א

- עני המהפך בחררה (=עוגה) לזכות בה ובא אחר ונטלה הימנו (קודם שזכה בה העני) - נקרא רשע.
- האומר לאישה "הרי את מקודשת לי לאחר שלושים יום" - מקודשת ואפילו אם נתאכלו (=נאכלו) המעות.
- האומר לאישה "הרי את מקודשת לי לאחר שלושים יום" וחזרה בה האישה בתוך השלושים יום - נחלקו האמוראים אם אף על פי כן מקודשת, ובעמוד הבא הגמרא פוסקת שהלכה כרבי יוחנן שלא מקודשת.

דף נט עמוד ב

- האישה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה וחזרה בה לפני שהשליח קידש אותה - נחלקו האמוראים (לפי רב זביד) אם אף על פי כן מקודשת (כי דיבור לא מבטל דיבור), והלכה כרבי יוחנן שלא מקודשת.
- האומר לאישה "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלושים יום" ובא אחר וקידשה בתוך שלושים יום - לדעת רב ספק מקודשת, לדעת שמואל מקודשת לראשון (לאחר שלושים יום), לדעת רבי יוחנן (בעמוד הבא) מקודשת לכולם.

דף ס

דף ס עמוד א

- הגמרא מקשה ממשנה במסכת גיטין על רבי יוחנן, הסובר שאם אמר לאישה "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלושים יום" ובא אחר וקידשה בתוך שלושים יום שמקודשת לכולם וצריכה גט מכולם, ומתרת.

- נתן לאישה פרוטה ואמר לה "הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתיים זוז" ולאחר זמן מה נתן לה מאתיים זוז - נחלקו האמוראים אם מקודשת משעת נתינת הפרוטה או משעת נתינת המאתיים זוז.

דף ס עמוד ב

- אדם האומר שיחולו מעשיו על מנת שיתקיים תנאי מסוים - לדעת רב יהודה: רבי סובר שהרי הוא כאומר בפירוש שיחולו מעשיו מעכשיו וחכמים חולקים עליו, ולדעת רבי יוחנן: חכמים סוברים כמו רבי.

- "כח דהיתירא עדיף".

- האומר לאישה "הרי את מקודשת לי על מנת שיש לי מאתיים זוז / על מנת שיש לי בית כור עפר" - אם לא ידוע בבירור שיש לו מקודשת מספק כיון שיש לה שיש לו.

דף סא

דף סא עמוד א

- המקדש אישה על תנאי שיש לו קרקע בית כור, ויש בה נקעים עמוקים עשרה טפחים שאינם מלאים מים - הרי הם עולים לשיעור בית כור ומתקיים התנאי (כדין הקדש ולא כדין מכר).
- לדעת רבי מאיר: כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן (היינו: שלא כפל המתנה את שני הצדדים, שאם יתקיים התנאי יחול המעשה ואם לא יתקיים התנאי לא יחול המעשה) - אינו תנאי המועיל, ואף אם לא התקיים התנאי המעשה קיים.

דף סא עמוד ב

- הגמרא מקשה בעמוד זה ארבע קושיות מפסוקים על דעתו של רבי חנינא בן גמליאל (הסובר שלא צריך לכפול את התנאי, וחולק על רבי מאיר), ומתרצת.
- אחת הקושיות היא מדוע התורה, שכתבה ש"אם בחקתי תלכו" הרי שתתברכו בכל הברכות המנויות בפרשייה, כתבה גם ש"זאם בחקתי תמאסו" הרי שתתקללו בכל הקללות המנויות שם, והרי לשיטתו מכלל הן אתה שומע לאו.

דף סב

דף סב עמוד א

- פת פורני (=פת גדולה) חריבה (=יבישה) במלח ובצלים - קשים לגוף כחברות.
- הגמרא מקשה בעמוד זה שלוש קושיות מפסוקים (קושיה אחת על רבי מאיר הסובר שצריך לכפול את התנאי, ושתי קושיות על רבי חנינא בן גמליאל הסובר שלא צריך לכפול את התנאי), ומתרצת.
- לדעת רבי יוחנן: כל דבר שבידו של האדם לעשותו, אף אם עדיין לא נעשה, אינו נחשב למחוסר מעשה. (ולכן לדעתו אם אמר "פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים (או להיפך) לכשיתלשו" ונתלשו - התרומה חלה).

דף סב עמוד ב

- גוי הרוצה להתגייר צריך להתגייר בפני שלושה דיינים.
- הנותן פרוטה לשפחתו ואמר לה "הרי את מקודשת לי לאחר שאשחר אותך" - אינה מקודשת.
- הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה "הרי את מקודשת לי לאחר שאגרש אותך" - אינה מקודשת.
- רבי אושעיא מסתפק מה הדין במקרה שנותן שתי פרוטות לאשתו, באחת אמר לה "התקדשי לי היום" ובאחת אמר לה "התקדשי לי לאחר שאגרשיך".
- האומר לחברו "אם תלד אשתך בת הרי אותה בת מקודשת לי" - אם אשתו מעוברת הרי שדבריו קיימין (לדעת רבי חנינא).
- לדעת רבי אליעזר בן יעקב, רבי ורבי מאיר: אדם יכול להקדיש דבר שעדיין לא בא לעולם ואינו בידו לעשותו.

דף סג

דף סג עמוד א

- האומר לאישה "הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר / לאחר שתתגיירי / לאחר שימות בעלך" וכדומה - נחלקו התנאים אם מקודשת.
- האומר לאישה הרי את מקודשת לי בשכר זה שאדבר עליך לשלטון או שארכיבך על החמור (או כל פעולה אחרת) - לדעת התנא של הברייתא מקודשת (אם שווי הפעולה הוא כרוטה), אך לדעת התנא של המשנה אינה מקודשת.

דף סג עמוד ב

- כאשר במשנה מסוימת יש קושיה בין תחילת המשנה לסופה - רבי ינאי מעדיף להידחק ולבאר שהמשנה עוסקת בשני אופנים שונים מאשר לטעון שהמשנה מורכבת משתי דעות של תנאים.
- אבא שאמר "קדשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתיה" ובא אחד ואמר "אני קידשתיה" - לדעת רב: נאמן אותו אחד לתת לה גט ולהתירה להינשא לכל העולם אך לא נאמן לשאת אותה לאישה בעצמו, ולדעת רב אסי: נאמן אף לשאת אותה בעצמו.
- אבא שאמר "קדשתי את בתי" ועדי הקידושין לא לפנינו וזינתה - נחלקו רב ורב אסי אם סוקלים אותה כדין נערה המאורסה שזינתה.

דף סד

דף סד עמוד א

- האב נאמן לומר שקידש את בתו הקטנה או הנערה (ונאמן לומר זאת כשהיא טרם בגרה), אך לא נאמן לומר שהיא נשבתה. (דין זה נלמד מהפסוק "את בתי נתתי לאיש הזה").
- במשנה נאמר ש"מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים (ולכן לא תזדקקי ליבום אם אמות) - נאמן, יש לי אחים (ולכן כן תזדקקי ליבום אם אמות ללא בנים) - אינו נאמן", ורבא ואביי מסבירים כיצד ניתן לפרש את המשנה גם לפי שיטת רבי נתן.

דף סד עמוד ב

- אדם אינו מניח מלקיים מצוה המוטלת עליו ועושה במקומה מצוה שאינה מוטלת עליו.
- לדעת רבי מאיר: אדם עשוי לעשות מעשה שאינו ברור, אפילו שהוא נכנס מחמתו למצב מסופק, ורבי יוסי חולק.

דף סה

דף סה עמוד א

- היא אומרת "קדשתני", והוא אומר "לא קדשתיך" - הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ומבקשים ממנו לתת לה גט, ואם נתן לה גט ללא שביקשו ממנו הרי שגילה דעתו שאכן באמת קידשה ולכן כופים אותו לתת לה כתובה.
- המקדש אישה בעד אחד - אין חוששים לקידושיו (ואפילו שניהם מודים לדברי העד, לדעת שמואל).

דף סה עמוד ב

- הגמרא ממשיכה לעסוק בסוגיית "המקדש בעד אחד" ומביאה מחלוקת אמוראים אם הקידושין חלים או לא.
- בדיני ממונות: הודאת בעל דין כמאה עדים.
- בדיני ממונות: אם שניהם מודים, נאמנים ללא עדים. ("לא איברו סהדי אלא לשקרי").
- אמר לו עד אחד "אכלת חלב" והלה שותק - נאמן, אמר לו עד אחד "נטמאו טהרותיך" והלה שותק - נאמן.

דף סו

דף סו עמוד א

- אמר לו עד אחד "שורך נרבע" והלה שותק - נאמן.
- אמר לו עד אחד שאשתו זינתה והלה שותק (לא הכחיש ולא הודה) - אביי ורבא חולקים אם העד נאמן בדבריו לאוסרה על בעלה.
- אביי מביא שתי ראיות לשיטתו (שהעד נאמן), אך רבא דוחה ראיות אלו.
- אלעזר בן פועירה אמר לינאי המלך שיהרוג את החכמים שביזו אותו (על יחוסו) ואין לו מה לדאוג על התורה שתשתכח כי **התורה נשאת כרוכה ומונחת בקרן זוית וכל הרוצה ללמוד יבוא וילמד.**

דף סו עמוד ב

- רבא מביא ראיה לשיטתו (שהעד לא נאמן), אך אביי דוחה ראיה זו.
- בן גרושה/חלוצה שעבד במקדש - עבודתו כשרה. (והגמרא מביאה שלוש דעות של אמוראים לגבי המקור לדין זה).
- בעל מום שעבד במקדש - עבודתו פסולה. (והמקור לכך הוא מהפסוק "הנני נותן לו את בריתי שלום").
- כל מקום שיש קידושין ואין עבירה - הולד הולך אחר הזכר.

דף סז

דף סז עמוד א

- הגמרא מבררת אם הכלל האמור במשנה בעמוד הקודם ("כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולך אחר הזכר") הוא גורף.
- רבי יוסי ורבי יהודה נחלקו אם לגר מותר לשאת ממזרת (ואם נשא - הולד ממזר).
- כהן חלל שנשא בת ישראל - יש מחלוקת אם הבת שלהם כשרה להינשא לכהן.
- ישראל שנשא חללה - בתו כשרה לכהונה.
- מצרי שני (=בנו של גר מצרי) שנשא מצרית ראשונה (=אישה מצרית שהתגיירה) - יש מחלוקת אם הבן שלהם נחשב למצרי שלישי (ומותר לישא בת ישראל) או מצרי שני (ואסור).

דף סז עמוד ב

- "באומות הלך אחר הזכר" - היינו: שאצל הגויים מייחסים את הולד לאביו, שאם אביו משאר אומות (ולא משבע אומות) מותר לקנותו כעבד ולהחיותו, ואם אביו משבע אומות אסור להחיותו.
- המקור לכך שאין קידושין תופסים באישה האסורה בכרת נלמד למסקנת הגמרא ב"היקש" (ולא ב"במה מצינו") מדין אחות אישה (שבה יש פסוק מפורש שלא תופסים בה קידושין).

דף סח

דף סח עמוד א

- הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר.
- לדעת רב אחא בר יעקב: המקור לכך שאין קידושין תופסים באישה האסורה בכרת הוא מקל וחומר מיבמה (שיבמה בלאו ולא תופסים בה קידושין, וכל שכן שבחייבי מיתות וחייבי כריתות לא יתפסו קידושין).

דף סח עמוד ב

- הגמרא מבררת את המקור לכך שקידושין לא תופסים בין ישראל לשפחה כנענית או לנוכרית, ואת המקור לכך שהולד שנולד מישראל הבא על שפחה כנענית או נוכרית דינו כמוה (עבד כנעני או נוכרי).
- עובד כוכבים או עבד הבא על בת ישראל - הולד לא כשר (אלא הוא ישראל ממזר או ישראל פסול).

דף סט

דף סט עמוד א

- לדעת רבי טרפון (ושמואל פסק הלכה כמותו): ממזר יכול לכתחילה להיטהר מלפסול את בניו שלא יהיו ממזרים, על ידי כך שיינשא לשפחה, ואז הולד מתייחס רק לאימו והוא עבד, ואם ישחררו האדון נמצא הולד 'בן חורין' כשר.
- **פרק רביעי** (פרק "עשרה יוחסין"), המתחיל בעמוד זה, עוסק בחלקו הראשון בענייני יוחסין.
- **בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות.**

דף סט עמוד ב

- לא עלה עזרא מבבל לארץ ישראל עד שעשאה לבבל נקיה מפסולים שבה כמו סולת שנקיה מסובין שבה.
- נחלקו אביי ורבא אם הפסולים עלו מבבל לארץ ישראל מרצונם או שעזרא העלה אותם בעל כרחם.
- כל ארצות עיסה (=ספק פסולים ביחס) לארץ ישראל, וארץ ישראל עיסה לבבל.
- הגמרא מביאה את המקור לכך שכוהנים לויים ישראלים וחללים עלו מבבל בתקופת עזרא.

דף ע

דף ע עמוד א

- כל הנושא אישה שאינה הוגנת לו - מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח.
- כל הנושא אישה לשום ממון - יהיו לו בנים שאינם מהוגנים.
- כל הנושא אישה שאינה הוגנת לו - אליהו כופתו והקב"ה רוצעו.
- **כל הפוסל** (אחרים) - **במומו פוסל** (היינו, שהוא עצמו יש לו מום זה).
- כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור - אסור בעשיית מלאכה בפני שלושה (כי זה לא מכובד למעמדו).
- אין משתמשים באישה.
- **קול באישה ערוה.**

דף ע עמוד ב

- אין שואלים בשלום אישה (שאינה אשתו) כלל (כיון שמרגיל לבה ודעתה אצלו).
- רב היה מלקה את מי שציער את שליח בית דין.
- לדעת רבי אלעזר: אם ראית כוהן שנוהג בעזות מצח - אל תהרהר אחריו שמא יש פסול במשפחתו, כיון שדרכם של הכוהנים לנהוג בעזות.
- כל הנושא אישה שאינה הוגנת לו - כשהקב"ה משרה שכינתו, מעיד על כל השבטים (שהם משלו) ואין מעיד עליו.
- כשהקב"ה משרה שכינתו - אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל.
- **קשים גרים לישראל כספחת.**

דף עא

דף עא עמוד א

- בימי רבי ובימי רבי פנחס ביקשו לקבוע שהדין יהיה הפוך - שבבל תהיה עיסה לארץ ישראל, וכל בן ארץ ישראל שירצה לישא אישה ממשפחת בבל יצטרך לבדוק אחר יחוסה - אך הם מנעו זאת.
- מדין תורה אין עוף צריך שחיטה כדי להתירו באכילה (אלא די בשפיכת דמו).
- משפחה שנטמעה (מחמת שלא נודע פסולה) - נטמעה.
- הגמרא מפרטת את מי מלמדים חכמים את הקריאה הכתיבה והפירוש של שם השם שבן ארבע אותיות שתיים עשרה אותיות וארבעים ושתיים אותיות.

דף עא עמוד ב

- הגמרא מספרת על אמוראים שלא נשאו אישה מחשש לייחוסם.
- משפחה בבבל ששותקת (ולא רבה) הרי זה סימן שהיא משפחה כשרה.
- אם ראית שני בני אדם (או שתי משפחות) שמתגרים זה בזה - שמץ פסול יש באחד מהם ואין מניחים אותו להידבק אחד בחברו.
- בבל - בריאה (מיוחסת ונקייה), מישון - מתה (ממזרים גמורים כולם), מדי - חולה (רובם כשרים ומיעוטם פסולים), עילם - גוססת (רובם פסולים ומיעוטם כשרים).
- הגמרא מבררת עד היכן הם הגבולות של בבל (לעניין דיני יוחסין).

דף עב

דף עב עמוד א

- נחלקו האמוראים אם גבולות בבל לעניין גיטין (שהמביא גט מארץ ישראל לבבל לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם) הם כגבולות בבל לעניין יוחסין או לא.
- נחלקו האמוראים אם "חלזון ניהוונד" דינה כדין בבל לעניין יוחסין או לא.
- פרסיים - אוכלים ושותים כדוב, ומסורבלים כדוב, ומגדלים שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב.
- ישמעאלים - דומים לשעירים של בית הכסא, תלמידי חכמים שבבבל - דומים למלאכי השרת.

דף עב עמוד ב

- כשמת רבי עקיבא נולד רבי, כשמת רבי נולד רב יהודה, כשמת רב יהודה נולד רבא, כשמת רבא נולד רב אשי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו.
- "מישון" - לא חשו לה לא משום עבדות ולא משום ממזרות, אלא כוהנים שהיו בה לא הקפידו על הגרושות.
- חכמים (לפי דעה אחת בגמרא) חולקים על רבי מאיר וסוברים שכל הארצות בחזקת מיוחסות (ולא רק בבל).
- נחלקו רבי יוסי ורבי מאיר אם ממזרים ונתינים טהורים הם לעתיד לבוא (והלכה כרבי יוסי שהם טהורים).
- נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה אם מותר לגר לשאת ממזרת. (והגמרא מבררת את טעם המחלוקת בעמוד הבא).

דף עג

דף עג עמוד א

- לא הוזהרו כוהנות כשרות מלהינשא לפסולים (גר, עבד משוחרר, חלל).
- הגמרא מכריעה להלכה שלגר מותר להינשא לכוהנת וכן למזרת.
- מדין תורה "שתוקי" ו"אסופי" כשרים להינשא לישראל, אלא ש"מעלה עשו ביוחסים" ואסרו עליהם להינשא לישראל.

דף עג עמוד ב

- הגמרא מביאה כמה דוגמאות בהם תינוק שנמצא לא נחשב ל"אסופי" כי יש הוכחה לכשרותו.
- שלושה נאמנים לאלתר (ולא לאחר זמן): אסופי, חיה ופוטרת חברותיה מן הטומאה.
- התנאים נחלקו עד מתי המיילדת נאמנת לומר על תאומים מי נולד ראשון.
- שני אנשים החלוקים ביניהם מי מהם קנה חפץ מסוים - נאמן המוכר לומר למי מכר את החפץ כל עוד החפץ ברשותו.

דף עד

דף עד עמוד א

- נאמן דיין לומר "לזה זכיתי ולזה חייבתי" (כשבעלי הדינים עומדים עדיין לפניו).
- שלושה נאמנים להעיד על אחד מהתאומים שהוא הבכור: המיילדת (לאלתר בלבד), אמו (כל שבעה ימים ראשונים ללידה), אביו (לעולם).
- היתה מעוברת ואמרו לה "מה טיבו של עובר זה", אמרה להם "מאיש פלוני (שהוא כשר ומיוחס) הוא" - לדעת רבן גמליאל ורבי אליעזר: נאמנת (וכך פסק שמואל), ורבי יהושע חולק.
- המשנה ממשיכה לבאר אם ואלו פסולים מותרים להינשא זה לזה.

דף עד עמוד ב

- גיורת כחותה מבת שלוש שנים ויום אחד - נחלקו התנאים אם אסורה לכהן.
- ארבעה אמוראים מנסים לפרש את המשנה (שבעמוד א), ורק הפירוש האחרון לא נדחה.
- איזהו ממזר? - לדעת רבי יהושע: כל שנולד מאיסור ביאה שחייבים עליו מיתת בית דין, ולדעת שמעון התימני: אפילו אם חייבים עליו כריתות, ולדעת רבי עקיבא: אפילו אם חייבים עליו רק לאו.

דף עה

דף עה עמוד א

- הגמרא מבארת את מחלוקת שלושת התנאים שבברייתא המתחילה בסוף העמוד הקודם.
- אלמנת עיסה (=אלמנת ספק חלל) - ישנה מחלוקת תנאים אם פסולה לכהונה.
- לדעת הלל (שלא כמו דעת רבי אליעזר): עשרה יוחסים עלו מבבל וכל האסורים שבהם מותרים לבוא זה בזה.
- ארוסה שהתעברה ולא ידוע ממי - נחלקו רב ושמזאל אם הולד ממזר או שתוקי.
- למרות שלגר ולצאצאיו מותר להתחתן עם ממזרת - הרי שמשלב מסוים חכמים אסרו לו להתחתן עם ממזרת מחשש שיחשבו שהוא ישראל שנושא ממזרת (לת"ק: מלאחר עשרה דורות, ולדעת יש אומרים: משישתקע שם עבודת כוכבים ממנו).

דף עה עמוד ב

- בברייתא (בעמוד א) מובא שרבי אלעזר סובר שכתי לא יישא כותית, ובגמרא מובאים כמה הסברים לדין זה.
- לדעת רבי ישמעאל: עובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל - פסולה מן הכהונה.
- יש שלוש דעות מה הסיבה לכך שכותים אסורים לבוא בקהל ומי היו הכהנים שנאמר במקרא שנטמעו בהם.

דף עו

דף עו עמוד א

- מצת כותי - לדעת ת"ק ורשב"ג: מותרת, לדעת רבי אליעזר: אסורה (לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות).
- המשנה מפרטת איך בודקים יחוסו של מי שלא ידוע לנו יחוסו, ומי אינו צריך בדיקה.
- כשנשים רבות הן מגנות זו את זו במעשי זנות שיודעת אחת על השניה, וכשגברים רבים הם מגנים זה את זה בפסולי היחוס שיודעים אחד על השני.
- לדעת רב: לא הוזהרו כשרות להינשא לפסולים.

דף עו עמוד ב

- לדעת חכמים: כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ואינן צריכות בדיקה (אם לא קרא עליהן ערער).
- **כשם שבית דין מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום.**
- בירושלים מקפידים שגם דייני ממונות יהיו מיוחסים.
- בית דוד הקפידו שהחיילים יהיו מיוחסים, כדי שתהא זכותם וזכות אבותם מסייעתם.

דף עז

דף עז עמוד א

- ישראל שנשא אישה שהיא 'חללה' - בתו כשרה לכהונה. (והגמרא מבררת את המקור לכך).
- 'חלל' שנשא לאישה בת ישראל - לדעת המשנה: בתו הנוולדת ממנה פסולה לכהונה, לדעת רבי דוסתאי ברבי יהודה: הבת כשרה לכהונה.
- בברייתא מובא המקור לכך שאלמנה מתחללת בביאתו של כוהן גדול מן התרומה ומן הכהונה.
- בברייתא נאמר: "איזו היא חללה כל שנולדה מן פסול כהונה", והגמרא מבררת את כוונת הברייתא.

דף עז עמוד ב

- כוהן גדול שבא ביאה אחת על אישה שהתאלמנה פעמיים (או יותר) - אינו חייב אלא אחת.
- הגמרא מבארת את דברי הברייתא שבסוף העמוד הקודם ("אלמנה וגרושה וחללה זונה בזמן שהם כסדר חייב על כל אחת ואחת").
- כוהן גדול שבא על אחותו שהתאלמנה - אינו לוקה עליה משום איסור כהונה, כי אם על איסור אחותו בלבד (כך מובא בברייתא שנשנתה לפני רב ששת).
- הבא על אחותו עושה אותה בכך זונה אך לא חללה, כי אין אישה נעשית חללה אלא מאיסור כהונה (ורבא מביא את המקור לכך).

דף עח

דף עח עמוד א

- לדעת רב יהודה: כוהן גדול הבא על אלמנה - לוקה שתיים (משום "לא יקח" ומשום "לא יחלל").
- לדעת אביי: כהן שקידש אחת מהפסולות לו לוקה משום "לא יקח" ולאחר שבעל לוקה משום "לא יחלל", אך לדעת רבא: לוקה על שניהם רק לאחר שבעל (לאחר קידושין).
- לדעת רבי יהודה: בת גר זכר פסולה לכהונה ואפילו נשא הגר ישראלית, ורבי אליעזר בן יעקב מכשיר ופוסל רק בת של גר וגירות, ורבי יוסי מכשיר בת של גר וגירות ובתנאי שההריון היה לאחר שהתגיירו, ורבי שמעון מכשיר אפילו גירות עצמה אם התגיירה פחות מבת שלוש שנים ויום אחד.

דף עח עמוד ב

- אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד.
- לדעת רבה בר בר חנה: הלכה כרבי יוסי, ומיום שחרב בית המקדש נהגו כוהנים סילסול בעצמם כרבי אליעזר בן יעקב.
- האומר "בני זה ממזר" - אינו נאמן, ואפילו הוא ואשתו מודים על העובר שבמעיה שהוא ממזר - אינם נאמנים, ורבי יהודה חולק על שני דינים אלו.
- נאמן אדם לומר "זה בני בכור".
- רבי יהודה וחכמים נחלקו אם נאמן אדם לומר על בנו שהוא בן גרושה/חלוצה.

דף עט

דף עט עמוד א

- ביום בו נערה הופכת לבוגרת, אם גם אביה מקדש אותה וגם היא מקדשת את עצמה (למישהו אחר), ולא ידוע מי קידש ראשון - לדעת רב: הקידושין שלה תופסים (כי היא בוגרת), ולדעת שמואל: חוששים לקידושי שניהם (שמא קידושי אביה קדמו ושמא היתה נערה באותו הזמן).
- הגמרא מקשה שתי קושיות על שמואל, ומתרצת.

דף עט עמוד ב

- הגמרא מציעה פעמיים לתלות את מחלוקת רב ושמואל במחלוקת תנאים, ודוחה זאת.
- האמוראים נחלקים האם הלכה כרב או כשמואל, והגמרא מכריעה שהלכה כרב.
- המשנה והגמרא דנה בנאמנות האדם על יחוס אשתו ובניו.

סוף סדר נשים?

בלוח סבב לימוד הדף היומי הראשון
שפרסם הרב מאיר שפירא מלובלין היו
אמורים ללמוד את מסכתות גיטין וקידושין
לפני מסכתות נדרים נזיר וסוטה, אך לבסוף
למדו את מסכתות גיטין וקידושין לאחר
מסכתות אלו, וכך גם בכל סבבי לימוד הדף
היומי מאז ועד היום, ולכן מסכת קידושין
היא המסכת המסיימת את סדר נשים.

דף פ

דף פ עמוד א

• "אמר אישה שיצאת עמי למדינת הים הרי היא זו ואלו בניה אין צריך להביא ראיה (אם כרוכים אחריה)" - נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן אם דין זה אמור רק בנוגע לאכילת תרומה או אך לעניין יוחסין.

• לדעת רבי יוחנן: מלקים / סוקלים / שורפים בהתבסס על 'חזקה', אך לא שורפים תרומה טמאה בהתבסס רק על 'חזקה' (ולדעת ריש לקיש: כן שורפים).

דף פ עמוד ב

- **אסור לאדם להתייחד עם שתי נשים**, מפני שנשים דעתן קלות עליהן והן נוחות להתפתות לעבירה.
- בזמן שמתו של אדם לפניו - נחלקו חכמים ואבא שאול אם לבו נשבר ואין לו יצר הרע ולכן מותר לו להתייחד עם שתי נשים.
- לאישה אחת מותר להתייחד עם שני אנשים כשרים, אך אם הם פרוצים אסור אפילו אם הם עשרה.

דף פא

דף פא עמוד א

- לאישה מותר להתייחד עם שני אנשים בעיר אך לא בדרך.
- אדם שעבר על איסור ייחוד - מלקים אותו מכת מרדות (אך בייחוד עם אשת איש נחלקו האמוראים אם לא מלקים או שמלקים אך מכריזים שלא זינתה אלא רק התייחדה).
- מי שיוצאת עליו שמועה לא טובה שהוא עובר עבירות - מלקים אותו.
- אם בעלה של האישה שנתייחדה נמצא בעיר שהיא נמצאת בה או אם כתח פתוח במקום הייחוד לרשות הרבים - אין חוששים משום איסור ייחוד.
- הגמרא מביאה כמה מעשים שמהם ניתן ללמוד על כוחו של יצר הרע, שלולי סייענתא דשמיא מיוחדת היה בכוחו להכשיל אפילו אנשים גדולים.

דף פא עמוד ב

- "ולא ידע ואשם ונשא עונו" - כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה (ואמר: ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ולא ידע ואשם ונשא עונו, מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה).
- לדעת רב: מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו, אך לדעת שמואל: אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה. (וגם התנאים נחלקו בכך).
- רבא מפרט עם אלו שתי נשים כן מותר לאיש להתייחד.
- אין משתמשים באישה.

דף פב

דף פב עמוד א

- לדעת חכמים: לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה (ורבי יהודה חולק).
- אין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו.
- טוב שבדופאים - לגיהנום, והכשר שבטבחים - שותפו של עמלק.
- כל מי שעסקיו עם הנשים - סורו (מנהגו) רע (ולכן לא מומלץ להתחבר אליו).

דף פב עמוד ב

- אין לך אומנות שעוברת מן העולם, אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה.
- אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי - אשרי מי שאומנותו בסם ואוי לו מי שאומנותו בורסקי.
- אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות - אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקבות.
- רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה (שהיא עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקוה בעת זקנותו).

הדרן עלך מסכת קידושין וסדר נשים

